№ 28 ՇԱԲԱԹ, 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան . . . . 10 ռուբ.
Կէս տարին . . . . 6 ռուբ.
Ամսական . . . . 1 ռուբ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան . . . . 12 ռուբ.
Կէս տարին . . . . 7 ռուբ.

Բաժանորդագրութիւնը ընդունւում է իւրաքանչիւր ամսի սկզբից, և պիտի վերջանայ անպատճառ յիսուգայ որևէ ամսի վերջին,

Փետրուարի մեկից մինչեւ տարւայ վերջը արժէ 10 ռուբլի,

ՊԱՐԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել 40 ԿՈՊԻԿ (կարելի է և մարկաներով) և նոր հասցէն, առանց որի դիմումները կը մնան ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ 1916 ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՇԱԲԱԹ, 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ № 28

ԱՌԱՆՁԻՆ №-Ը ԱՄԷՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ.—1-ին երեսի վրայ տող՝ (պետիտ) 10 կոպ., Կովկասից դուրս՝ 20 կոպ. 4 րդ երես 5 կոպ., Կովկասից դուրս՝ 10 կոպ.

ԱՊԱՌԻԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Խմբագրութիւնը բաց է 9—3 ժամ., գրասենեակը 9—3 ժ. ցերեկ. և 6—8 ժ. երեկ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄՕՏ՝ ժ. 2-ից մինչ 3-ը

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція Газеты „Оризонъ". Сололакская ул., № 6, кв. 1, Телеф. № 15—57. Tiflis (Russie, Caucase), Redaction „Horizon".

ԲԱՑՈՒԱԾ Է 1916 ԹՒԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

„ՀՈՐԻԶՈՆ"

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԲԱԺԱՆԳԻՆՆ Է ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

12 և 11 ամիս	10 և 9 ամիս	8 ամ.	7 ամ.	6 ամ.	5 ամ.	4 ամ.	3 ամ.	2 ամ.	1 ամ.
10 ռուբլի	9 ռուբլի	8 ռբ.	7 ռբ.	6 ռբ.	5 ռբ.	4 ռբ.	3 ռբ.	2 ռբ.	1 ռբ.

Արտասահման տարեկան 12 ռ., կէս տարին՝ 7 ռուբլի

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Կարելի է վճարել նաև մաս-մաս. տարւայ սկզբին 4 ռուբ., մայիսի 1-ին 4 ռուբ., սեպտեմբ. 1-ին 2 ռուբլի։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել 40 կոպ. (կարելի է մարկաներով) և նոր հասցէն, առանց որի դիմումները կը մնան անհետեւանք:

Ցատուկ թղթակիցներ կունենանք Պետրոգրադում, Մոսկւայում, Նոր-Նախիջևանում, Թէհրանում, Թաւրիզում, Վանում, Եւրոպական և Ամերիկեան խոշոր կենտրոններում և Կովկասի բոլոր անկիւններում։

Թիֆլիսի ակնաբուժարանի աւագ օրդինատոր բժշկուհի

ՍՈՖԻԱ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ

Ընդունում է ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ունեցողներին ամեն օր 1½—3 ժամը։ Սերգիեւսկ. փող. № 1, հեռախօս 16—67
932 50—11

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ-ԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Շաբաթ, փետրուարի 6-ին

Հայ դրամա-օպերետային առաջին դերասանական ընկերակցութիւնը դարձեալ մէկ—51-րդ անգամ կը ներկայացնէ ամեն տեղ մեծ ընդունելութիւն գտած ԱՇՈՒՂԱՆ ՈՒՐԱԽ ՕՊԵՐԵՏ

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

4 գործ. հեղ. Ուզէիր-Բէգ Հաջիբէգովի, թարգ. Ս. Կարապետեանի

Արեւելեան երաժշտախումբ թարգմանչի ղեկավարութեամբ

Սկիզբը ճիշտ 8½ ժամին երեկոյեան

Տեղերի գները պետական նոր տուրքի հետ միասին 2 ռ. 20-ից մինչև 60 կ.

Մուտքի համար առանձին չի վճարւում

Տոմսակները վաճառւում են՝ Երեւանեան հրապարակ Արզարեանի և Աղաջանեանի գրամմաֆոնի խանութում, իսկ գիշերները Արտիստական դահլիճի մուտքի մօտ։

Խմբի լիազօրներ՝
Ղազարեան, Կարապետեան
եւ Փիրումեան
135 2—2

ԲԵՌԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ.
ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների քննութիւնը, ռենտգենեան կէնքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի, բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՈՎ. Թոքախտի, սրտի և ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորւած ՇԱՆԺԱՅԻՆ ՌԵՆՏԳԵՆԻ ճառագայթներով։ Ամեն օր 9—1 և 5—7 ժ., կիրակի օրերը 9—12-ը։ Բեհբութովսկայա № 23, հեռ. 7—94։
123 25—5

ՄԵՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ...

Եկաւ մեզ մօտ մեր թանկագին հիւրը—յայտնի ռուս բանաստեղծ Բրիւսովը, մեզ շոյեց, գովեց և հեռացաւ իր հիւսիսը։ Ուրախացանք, հրճուեցինք, ծափահարեցինք շատ և հաւատացինք, որ իրօք արժանի ենք գովեստների, մանաւանդ մենք ինտելիգենտներս։ Մենք միշտ այնքան կծու նախատինքներ ենք լսել մեր մասին, և անչափ ուրախացանք, որ Բրիւսովն եկաւ գոյց փոշու միջից հանեց և մեր առաջը դրեց մեր հին բանաստեղծներն ու ցոյց տուեց մեր ներկայ բանաստեղծների մեծ արժէքը։ Բայց չէ որ հանճարների փառքի լոյսի շողերը ցոլում են և մեր բոլորիս ճակատներին. չէ որ մեր հանճարների անմահութիւնից մենք էլ ունենք մեր մասն ու բաժինը։ Հայութիւն են սնուցել, մեծացրել և բարձրացրել մեր հանճարները, բայց չէ որ մենք բոլորս հայութեան ծովի աւազի հատիկներն ենք։

Շոյեց, գովեց և հեռացաւ մեզանից Բրիւսովը։

Բայց ինչ նոր բան ասեց մեզ մեր բարեկամը։

Եւ ոչ ոք և ոչինչ։

Ինչպէս ոչինչ, որովհետև նրանք, որ հայ գրականութեամբ են պարապում, վաղուց գիտէին այդ բոլորը, բայց նրանց հաւատացող չկար։ Նաև, որովհետև մենք հայ ինտելիգենտներս առաւել մեծամասնութեամբ չենք կարդացել և չենք կարդում մեր գրողներին, ազէտներ ենք, ուստի և Բրիւսովի դասախօսութիւնը մեզ շատ շատերիս համար նորութիւն էր, նոյն իսկ մի գիւտ։

Եւ ամենագլխաւոր արժէքն այն էր, որ խօսողը հայ չէր, ուրեմն կարելի էր հաւատալ, մենք միշտ թերահաւատ ենք եղել դէպի մեր տաղանդները և օտարից սովոր ենք լսել, իմանալ և հաւատալ մեր մասին։

Հենց դրա մէջն է մեր ցաւը, կծու, անհամ հայ իրականութիւնը։

Հայ իրականութիւնը...

Երեւակայեցէք ձեզ մի րոպէ Բրիւսովի հեռանալուց յետոյ Բագւում—հայ բժիշկների ժողովում։ Ծեծւում է մի զարմանալի հարց,—արդեօք կարելի է այդ ժողովներում գործածել... հայ լեզու... *)

Բժ. Տ. Մակարեանը վրդովւում է, նման հարց քննութեան առարկայ անգամ կարող չէ լինել։ Նա զարմանում է, որ անգամ ռուսերէն չափազանց վատ տիրապետողները ռուսերէն են խօսում...

Յանկարծ բժ. Տ. Իսախանեանը ընդհատում է. «Ձեր այդ ճառից յետոյ իմ հայերէն խօսելու ամբողջ տրամադրութիւնս կորաւ»,

«Բայց դուք հայերէն չէիք խօսում նաև իմ ճառից առաջ», պատասխանում է պ. Մակարեանը և միամտաբար աւելացնում է. մի որևէ ուրիշ հայկական ընկերութեան մէջ դժուար թէ այդպիսի հարց բարձրանար և դժւար թէ այնտեղ հայոց լեզուն այսպէս վարաբուած լինէր...»

Զայներ (ընդհատելով). «Սխալ էք, բոլոր ընկերութիւններում այդպէս է»։

«Կրկնում եմ, բացականչում է պ. Տ. Իսախանեանը, ձեր ճառից յետոյ իմ հայերէն խօսելու ախորժակը կորաւ...»

Հայերէն խօսելու ախորժակ, դա աւելի մեծ նորութիւն է և գիւտ մեզ, ինտելիգենտներիս համար, քան թէ Բրիւսովի առեղծաբանութիւնը...

Մենք կարծում էինք, որ լինում է ախորժակ ուտելու, խմելու։

Բանից դուրս է գալիս, որ հայերէն խօսելն էլ պահանջում է ախորժակ... տրամադրութիւն...

Ահա ձեզ մեր ցաւն, կծու, անհամ հայ իրականութիւնը, երբ մի ինտելիգենտ բժիշկ ախորժակի և տրամադրութեան ճաշակում է հայ լեզուն և թոյլ է տալիս իրեն արտասանել հայ բառեր։ Խօսում է խաթեր համար։ Խօսում է, որ իրեն շոյեն, գովեն, գուցէ և երկրպագեն...

Եւ մեզանում շատ շատերը, որ լաւ են խօսում հայերէն և միևնոյն ժամանակ չեն տիրապետում ռուսերէնին, գերադասում են, ինչպէս մենք նորնախիջեւանցիքս ասում ենք չարափարոս կոտրատել ռուսերէն...

Որովհետև ախորժակ չունենք հայերէն խօսելու և ոչ էլ տրամադրութիւն...

Որովհետև մի պ. Իսախանեան խռովելով մի պ. Մակարեանի հետ, խռովում է և թշնամանում և մեր անտէր անտուն, հալածւած, թալանւած, չարքաշ ազգին։

Որովհետև բարձր ազգային գիտակցութիւնը մեզանում բացակայում է, մենք կարծում ենք, թէ մի ազգային գործ ենք կատարում, երբ խօսում ենք հայերէն, և հայերէն խօսելը դառել է քմահաճոյքի, խաթրի առարկայ։

Պարտադիր միայն հայ ուսուցիչների, հոգևորականների համար...

Իսախանեանները մեզանում մենակ չեն, բացառութիւն չեն կազմում։

Վաղուց արդէն մեզ, ինտելիգենտներիս համար հայերէն խօսելը ախորժակի և տրամադրութեան հարց է դառել։

Եթէ մեզ վիրաւորում է մի հայ մանաւանդ հայերէն լաւ խօսող, մէկ էլ տեսնես կորչում է մեր ախորժակը և մեր տրամադրութիւնը հայերէն խօսելու։ Կարծես այդ ախորժակը և այդ տրամադրութիւնը մի տեսակ երկչոտ թռչուններ լինին, որ շարունակ թռչում են, հեռանում...

Դա մեր ապիկարութեան, մեր անգիտակցութեան հետևանքն է։

Մեր դրացիները—թուրքերը և վրացիները անհամեմատ բարձր են մեզանից այդ կողմից։ Ստանալով բարձր ուսում, դառնալով ինտելիգենտ, ազգի աղը և ծուէը, նրանք չեն խզում իրենց կապերը ազգից, իրենց համար պատիւ են համարում խօսել իրենց մայրենի լեզուով, չորոնելով տրամադրութիւն և ախորժակ...

Նա որ հայերէն չի խօսում, դադարում է հայերէն մտածել, իսկ ով դադարում է հայերէն մտածել, նա խակապէս դադարում է հայ լինել։

Այո, մեր հայ հանճարների փառքի, լոյսի շողերը ցոլում են գեղեցիկ կերպով և մեր բոլորիս ճակատներին, նրանց սքանչելի անմահութիւնից մենք էլ ունենք մասն ու բաժին. չէ որ նրանք սնուցել են, մեծացրել և բարձրացրել հայութիւնը և մենք ծով-հայութեան աւազի հատիկները չենք։

Եւ ահա ինչու մենք բոլորս անչափ ուրախ էինք, երբ մեր օտար բարեկամը մեզ շոյում էր, գովում մեր գրականութիւնը, մեր բանաստեղծներին, այն ամենը՝ ինչ որ մենք ստեղծել ենք, գործել ենք և տուել ընդհանուր մարդկութեան։

Բայց Բրիւսովը հեռացաւ հիւսիս և նոյն հայ իրականութիւնը նորից է մեզ, կծու, ցաւոտ և անհամ։

Անհամ...

Դր. Զալխուշեան

*) «Արև» № 17, յունուարի 26.

ՄԻ ՎԱՏ ՄՏԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկահայ գաղութի մասին գրած իմ յօդւածներում ես մէկից աւելի անգամներ առիթ եմ ունեցել հրաւիրելու թէ Ազգային Բիւրօի և թէ Էջմիածնի ուշադրութիւնը այնտեղ տիրող կուսակցական երկպառակութեան և կռւոտ պայքարի վրայ։ Ինչպէս

ՕՐՈՒԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արևմտեան ճակատում փոփոխութիւններ չկան։

Սև-ծովի եզերքի շրջանում թուրքերը նահանջ են տալիս Վիցէ-սուից։

Երզրումի առաջին գծի ամրոցների վրայ գրոհ տալիս խլւած է դարձեալ 29 թնդանօթ և միմիայն Թաֆտա ամրոցում գերի է վերցւած 39 սպայ և 1413 ասկեար։

Երզրումը շատ տեղերում այրւում է։

Փոքր-Ասիայում աննկարագրելի աղքատութիւն է տիրում. բնակչութիւնը կերակրւում է լոբու ալիւրի հացով։

Վերջին շաբթին աւստրիացիները Ադրիատիկեան ծովում կորցրել են մի քանի սուզանաւ։

Մայր Ովսաննա Տէրտէրեանը իր որդոց հետ յայտարարում է, որ այսօր, շաբաթ, փետր. 6-ին Խօջիվանքի եկեղեցում կը կատարւի հոգեհանգիստ և արժանի օրհնութիւնը Կովկասեան ռազմաճակատում վախճանւած

Բժ. Վահան Տէրտէրեանցի

տարելիցի առթիւ։ Պատարագի սկիզբն է առաւ. ժամը 11-ին, իսկ հոգեհանգիստը ժամը 12½-ին։
140 1—1

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նորին Կայսր. Բարձրութիւն Տէր Փոխարքայի կարգադրութեան համաձայն թոյլատրւած է բոլոր այն փախստականներին, որոնք այժմ գտնւում են Թիֆլիսում և կարօտ են պետական օգնութեան՝ մնալ քաղաքիս մէջ ժամանակաւորապէս, մինչև այս տարւայ ապրիլ 1-ը և ստանալ նոյն ժամանակւայ համար պետական նպաստ, թէ ուտելիքի և թէ բնակարանի համար։

Այս նպաստը ստանալու են միայն նրանք, որոնք աշխատանք չունեն, կամ ընդունակ չեն աշխատանքի։

Ուստի քաղաքային յանձնաժողովը հրաւիրում է բոլոր փախստականներին փետր. 5-ից սկսեալ, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 2-ը, դիմել Տ. Նադարեանի ճաշարան-ապաստանարանը (Մուշտայիդի մօտ, Ակուսարիումի այգին), և այդտեղ յատուկ պաշտօնեաները կը ցուցակագրեն փախստականներին, և ամեն մի ցուցակագրւող ընտանիք կամ անձ կըստանայ առանձին տեղեկագիր, որով և յետոյ կըստանայ իրեն յատկացրած նպաստը։

Նախագահ Քաղաքային Փախստականական Յանձնաժողովի Հ. Առաքելեան
893 2—2

ՆՈՐ ԿՈՆԴԻՏԵՐԻ ԵՒ ԲՈՒԼԿՈՒ ԽԱՆՈՒԹ
Միքայէլեան փող. № 100

ԲԱՑՈՒՈՒՄ Է ԱՅՍՕՐ

Մեր ֆիրման գոյութիւն ունի 1840 թւից

Մի շարք հանգամանքների պատճառով ժամանակաւորապէս դադարեցւած է եղել խանութի գործունէութիւնը, այժմ վերսկսելով, մենք ամեն ջանք թափել ենք, որ մեր արտադրութիւնները նոյնպիսի գովեստի արժանանան, որպիսին նա արժանացել է 70 տարւայ ընթացքում։ Խնդրում ենք հասարակութեան անձամբ համոզվել։

Խլղաթեան
895 0—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃ
Շաբաթ, փետրուարի 6-ին 1916 թ.

ՊՈԼՍԱՀԱՅ ՅԱՅՏՆԻ ԳՐԱԳԻՏՈՒՀԻ ՏԻԿ. ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆԸ
կը դասախօսէ

„ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐԸ Կ. ՊՈԼՍՈՒՄ"

Տեղերի գները 2 ռուբլուց մինչև 50 կոպ.
Մուտքի և աշակերտական տոմսը—դասախօսութեան օրը 30 կոպ.
Սկիզբն է 8½ ժ. երեկոյեան.
Նախօրօք տոմսերը կարելի է ստանալ «Մի բաժակ թէյ»-ի գանձարանում, տ. Մարգարեանի, Գոլովինսկի պրոսպ. և Մատուրեանի խանութում, Դվորցովայա, իսկ դասախօսութեան օրը ժողովարանի գանձարանում։ 133 3—3

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Կիրակի, 7-ին փետրուարի, կը կայանայ

ՀԱՄԵՐԳ

Ղեկավարութեամբ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ և Ե. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ օր. օր. Ս. Գրիգորեանի, Հ. Ստեփանեանի, Ա. Ֆրանկեանի, Ս. Պայտեանի, տ. Կարաչևա-Վասիլեւայի, պ. Ց. Մինասեանի և Եղեկեան խառն խմբի։

Նուագակցում է տ. Սերգեևսկայա ◆ Տեղերի գները 2 ռ. 10 կ.—40 կոպ.
139 Սկիզբը երեկ. ժամը 8½-ին 2—1

„ԼԻՐԱ" ԹԱՏՐՈՆԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
Միքայէլեան փող. № 91, Նախկին «Մոդերն»
5, 6 և 7 փետրուարի
Շքեղ ծրագրից դուրս

12 ՀՈԳՈՒՑ ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԿԱՆԱՆՑ ՄԵՆԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

յայտնի ըմբշամարտիկ ժ. Տառոյեի ղեկավարութեամբ և մասնակցութեամբ յայտնի ըմբշուհի ԹԱՄԱՐԱ ՄԱՅՍՈՒՐԱԶԷԻ և այլոց.

Կովկասեան և այլ մենամարտութիւն
136 2—1

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՅՍՕՐ
ՏԱՔ ՏԱՔ
№ 5 ԽԱԹԱԲԱԼԱ № 5

Ծախողները թերթը ստանում են խմբագրատանը ճիշտ ժամը 12 ին։ Հասցէն՝
138 Тифлисъ, Редакція „Хатабала". 1—1

ԲԺԻՇԿ
Յ. Մելիք-Նուբարեան

Ընդունում է ՆԵՐՔԻՆ և ԵՐԵԽԱՅՈՑ հիւանդ. մասնագէտ. թոքախտ, թոքերի և սրտի հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկոյեան 5—7 ժամը։

Սոլոլակ, Սերգիեւսկայա փող. № 1.
46 Հեռախօս 16—69. 20—20

ԲԺԻՇԿ
Բ. Գ. ՆԱՐԻՄԱՆՈՎ

Վեներական, կաշի, սիֆիլիս և նրանց հետեւանքներ։ Բուժում «606» և «914» պրեպարատներով։ Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր երեկ. ժ. 5½-ից մինչև 8-ը։ Միքայէլեան փող., № 33.
38 Հեռախօս 16-17. 100—23

digitised by A.R.A.R.@

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Տփխիս, 6 փետրուարի

«ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ ԿԸ ԾԼԷ»...

Էրզրումի անկումը կանդրադառնայ և եւրոպական ու Բալկանեան ճակատի անցքերի վրայ։ Նա չի կարող չազդել և Ռումինիայի ու Յունաստանի տրամադրութեան վրայ։ Մի նոր Էրզրում Բուկովինայում, նոր յաղթական ժեստ ռուսների կողմից Չերնովիցի մէջ կարող է դրդել Ռումինիային՝ դուրս գալու իր երկարատև չէզոքութիւնից և նետւելու Աւստրիայի, իր աւանդական թշնամու դէմ։ Մի նոր յաղթութիւն Քառեակ բլոկի՝ Սալոնիկում կարող է խախտել և Յունաստանի չէզոքութիւնը ի նպաստ նոյն Համաձայնութեան։

Էրզրում և Սալոնիկ—երկու մեծագոյն կէտերն են, որ կենտրոնացնում են այսօր համաշխարհային ուշադրութիւնը։ Ի՞նչ կանի արդեօք ռուսաց բանակը Էրզրումից յետոյ, որքան ժամանակում կարող է գլուխ գալ անգլօ-ռուսական ուժերի միացումը Փոքր-Ասիայում, որքան արագ ու աջողութեամբ կը շարժւի Թիւրք բանակը, որ այսօր պաշտպանելի ուժերով դիմում է Բոսֆորից դէպի հայկական լեռնադաշտը, որքան ժամանակում դաշնակիցները կը կարողանան վերջացնել իրենց հաշիւները Մահիկի հետ, խլել Թիւրքիան Գերմանիայից և այդպիսով խլել նրանից յաղթանակի մեծագոյն գրաւականը։ Երբ, վերջապէս, տեղի կունենայ վճռական ճակատամարտը Բալկաններում և ինչպէ՞ս նա կը վերջանայ...

Արդէն իսկ գերմանացիք վարանում էին Սալոնիկի դէմ արշաւելու. Էրզրումի անկումը աւելի եւս կը կոտրէ թափը գերման բանակի, որ այսուհետև պէտք է լարէ իր բոլոր ուժերը՝ Թիւրքիան կորստից ազատելու համար։

Երկար է արդէն բերլինեան յուսախաբութիւնների շարանը։ Ուզեցին Պարիզ մտնել երկու շաբաթւայ զինւորական զբօսանքից յետոյ—և վրիպեցին։ Կամեցան յաղթական գրոհով մտնել Ռուսաստանի խորքերը—և վրիպեցին։ Տեղաց, վերջապէս, բալկանեան արշաւանքը, վաղուց փափագած Drang-ը nach Osten, փորձեցին գրաւել ամբողջ Փոքր Ասիան և հաստատել գերմանական տիրապետութեան ուղիղ գիծը Բերլին—Պոլիս—Բաղդադ—Պարսից ծոց—ազդել այնտեղից ամբողջ մահմեդական մարդկութեան վրայ, քարշել, հիպնոզել, ոտքի հանել այն՝ պանիսլամիզմի դրօշակի տակ և խորտակել հիմքերը Մեծ Բրիտանիայի համաշխարհային տիրապետութեան—այդ ծրագիրն էլ վիժելու վրայ է։ Ռուս-անգլիական դիւանագիտութիւնը ի դերև հանեց թշնամու դաւերը Պարսկաստանում, բրիտանական զօրքը, ցաւագին փիասկօներից յետոյ, այսօր վերստին առաջ է շարժւում Միջագետքում, իսկ ռուսաց դրօշը արդէն փողփողում է Էրզրումի կիսափլատակ ամրութիւնների վրայ, տիրելով այնտեղից գրեթէ ամբողջ Թիւրքահայաստանին։

Տարաբախտ հայ ժողովուրդ... Քո երկրի արիւնաներկ քարերն են միայն դիմաւորում այդ նոր արշալոյսին, որ երկար ժամանակ շոյեց ու մպտաց քեզ, կերակրեց սին պատրանքներով և բոցավառեց... այսօր միայն՝ քո վիթխարի գերեզմանոցը լուսաւորելու համար։ Մեծ է հայկական վիշտը այս հանդիսաւոր օրերում, այնքան մեծ՝ որ տեղ չի թողնում անխառն ուրախութեան, ցնծութեան համար։

Չենք ընկճւում, այնուամենայնիւ, ինչպէս չենք ընկճւել մեր դարաւոր զուլումների մէջ։ Այս վիթխարի համաշխարհային Տագնապը չափազանց մեծ զոհաբերութիւն և համբերութիւն է պահանջում բոլոր ազգերից, որ նետւել են յորձանքի մէջ։ Մենք արել ենք աննախընթաց մաքսիմումը զոհաբերութեան, բայց ինչ որ մնում է ցեղի կորովից, դեռ բաւական է, որպէսզի յուսադրւենք ու արիանանք, որպէսզի վանենք յուսահատութիւնը և բացականչենք մեծ Գեօթէի պէս. Und neues Leben blüht auf den Ruinen... «Նոր կեանք կը ծլէ աւերակների վրայ»...

յայտնի է, ամերիկահայ համայնքը բաժանւել է երկու բանակի և ամենագեհենիկ զէնքերով կռիւ է մղում իրար դէմ, յաճախ իր վրայ հրաւիրելով օտարների ուշադրութիւնը։

Ազգային Բիւրօն, դժբախտաբար, ցարդ ոչինչ չի արել իր բարերար ազդեցութիւնը բանեցնելու համար կռւող կողմերի վրայ. ոչ այդ իմաստով շրջաբերականներ է ուղղել, ոչ էլ պատւիրակ ուղարկել այնտեղ։ Իսկ Էջմիածինը՝ իրեն վայել անփութութեամբ և կարճատեսութեամբ՝ արել է մի քայլ, որ փոխանակ կրքերը մեղմացնելու՝ աւելի եւս հրահրել է և աղմուկների ու կռիւների նոր շրջան բացել։

Ձմեռը Ամերիկայում հանգանակութիւնների և հասարակական եռ ու զեռի շրջան էր։ Իրենց գործունէութեան աւելի ուժ տալու նպատակով Ազգ. Բիւրօյի և Ա.-Հ. կամաւոր գնդերի կոմիտեները հեռագրով դիմում են Կաթողիկոսին՝ խնդրելով իր քաջալերութիւնը սկսելիք հանգանակութիւններին։ Կաթողիկոսը մնում է լուռ և չի պատասխանում։ Ընդհակառակը, հոկտ. 20-ին նա հետեւեալ հեռագիրն է քշում կամաւորական գնդերի հակառակորդներին. «Կօրհենենք Ազգ. Պաշտպ. Միութիւնը. կը մաղթենք կատարեալ յաջողութիւն ձեր ձեռնարկելիք հանգանակութեան համար ի նպաստ Հայաստանի զոհերուն և կը վստահենք Ամերիկայի հայութեան մարդասիրական զգացմունքներուն վրայ»։

Այսպիսով, Հայոց Կաթողիկոսը կարծես, ուզում է հասկացնել, թէ ինքը կամաւորական գնդերի գործունէութիւնը չի հաւանում, նրանց համար լինելիք հանգանակութիւնները չի քաջալերում և, առհասարակ, գործ չունի այն մարդկանց հետ, որոնք աշխատում են կամաւորութեան օգտին։ Այլապէս ինչով բացատրել, որ մօտ 350 հազար ռուբլի հանգանակող մի մարմին, ինչպիսին է Ազգ. Բիւրօն Ամերիկայի ժամանակից, իր հեռագրի պատասխանին անգամ չի արժանանում, մինչդեռ անդին դրա մի երրորդը չկատարած մի ուրիշ մարմին ստանում է հեռագրական «օրհնութիւն»-ներ։

Եթէ այս ենթադրութիւնը ճիշտ է, ապա ուրեմն, ցաւել պէտք է այն մտայնութեան համար, որ տիրում է Էջմիածնում։ Էջմիածինը, կարծես, դիտմամբ այնպիսի ընթացք է բռնում, որ առանց այն էլ յուզւած կրքերը աւելի եւս բորբոքւում են։

Մենակ ամերիկահայերի նկատմամբ չէ, որ Էջմիածինը այսպիսի «տարօրինակ» վերաբերում է ցոյց տալիս։ Մեր ազգային կեանքի ամենացաւագին, ամենաքացառիկ կարեւորութիւն ունեցող հարցերը Էջմիածնում հանդիպում են կամ պաղ անտարբերութեան, կամ վրդովեցուցիչ անլրջութեան և կամ, աւելի վատ, մանր ու գծուծ կրքերի։ Մարդ ակամայ իր հայեացքը ուղղում է դէպի յետ. Խրիմեանի սուրբն անգամ չկայ ներկայ Էջմիածնում...

Ս. Վրացեան

ՊԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ԴԻՄՈՒՄԸ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ

Առ Նորին Մեծութիւն Վիկտոր Էմմանուէլ Գ. թագաւոր Իտալիայի։

Պարիզի հայ գաղութը այս փառաւոր մարտի առթիւ, որի հերոսական հրամանատարութիւնը իտալական ազգը վստահեցել է ձեզ, որպէսզի փրկէք բռնակալութեան լծի տակ հեծող իր զաւակներին, արտայայտում է Ձերդ Մեծութեան իր ամենախանդավառ և ամենաջերմագին ըղձանքը։

Հանդիսաւոր այս պարագայում մենք՝ հայազգիներս պարտք ենք զգում աւելել մեր հիացմունքն ու երախտագիտութիւնը հանդէպ իտալական ազնիւ ազգին, որ միշտ մեծահոգի համակրանքով պատել է մեր ազգային դատը։ Դեռ եւս մեր Կիլիկեան թագաւորութեան օրերից բարեկամական կապերով հաղորդակցել են Հռոմն ու Վենետիկը մեր այն ժամանակւան փոքրասիական ազատ քաղաքների հետ։

Մխիթարեանց միաբանութեան աւանդաժառանգ կարողացաւ ծաղկել ու բարգաւաճել Վենետիկում շնորհիւ իտալական մեծահոգի հիւրընկալութեան և գեղեցկութիւններով լի իտալական այն միջավայրի, որ շրջապատում է նրան։ Նա ազգային գրական այն մեծ բովից կարողացաւ փոխանցել գեղեցիկ մշակոյթի կենդանացուցիչ հուրքը, ինչպէս և իտալական հայրենասիրութեան վառվռուն շունչը, հզօրապէս սատարելով մեր ազգի քաղաքական ու իմացական վերածնութեան։ Եւ եթէ այն անարգ ստրկութեան մէջ, որին ենթարկեց մեզ թիւրք բռնակալութիւնը, մենք կարողացանք բարձրանալ, վերածնել, ծաղկեցնել մի նոր գրականութիւն, տալ արւեստագէտներ, բանաստեղծներ և մարտիկ հայրենասէրներ, մենք այդ ամենը պարտական ենք ոչ միայն անցեալից բառացած մեր դասերին, այլ նաև նըրանց, որ տւաւ մեզ Իտալիան և նրա քոյր Ֆրանսիան։

Մենք առ միշտ մի արտաշարժ երախտագիտութեամբ յիշելու ենք այն հիանալի գիրքը, որ 1896-ին կատարեց Զէյթունում Հալէպի իտալական հիւպատոս Էնրիկօ Վիտտօ, ինչպէս նաև այն սքանչելի գիրքը, որը գրեց նա Տարօնի հայաքաղաքի մասին և որ ինքնին ներկայանում է յարգանքի մի վեհ արտայայտութիւն, որպիսին ուրիշ որևէ մի եւրոպացի չէ մատուցել մեր ազգին։

Եւ մենք հպարտանում ենք, տեսնելով բռնակալութեան դէմ մղւող այս հսկայական պատերազմում հինաւուրց կռւից ուժասպառ և տանջանքներից տառապած մեր ժողովուրդը, որ նորից ազդում է, մի անգամ էլ տանջւում Դանտէի, Վիկտոր Հիւգօյի, Շէքսպիրի և Տոլստոյի ազգերի հետ կողք-կողքի։

Խնդրում ենք, Տէր Արքայ, բարեհաճեցէք ընդունել մեր խորին երախտագիտութեան արտայայտութիւնը, ինչպէս և մեր բուռն հիացմունքը լուսաճաճանչ Իտալիայի համար՝ հանգերձ մեր ամենաջերմ ցանկութիւններ, որպէսզի նա յաղթութեամբ փառաւորւած դուրս գայ ազատագրման այս սրբազան կռւից։

Ամենախորին պատկառանքով մնում ենք Ձերդ Մեծութեան ամենախոնարհ և ամենահնազանդ ծառայք։

Ստորագրութիւններ Պարիզի հայ գաղութի։

(«Armenia di Torino»)

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԱՌՄԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

„ՀՈՐԻԶՈՆԻ" ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԻՑ

(Հեռագրով)

Էջմիածին, 4 փետրուարի

Թիւրքաց Հայաստանի ամրակուռ յենարանը—Էրզրումը մեր քաջարի զօրքերի կողմից վերցնելու առթիւ այսօր հանդիսաւոր մաղթանք կատարւեց Էջմիածնի նախաթոռ վանքում Նորին Սրբութեան, ամբողջ միաբանութեան և ահագին բազմութեան ներկայութեամբ։

Երեւան, 4 փետրուարի

Էրզրումի առումը շարժեց ամբողջ քաղաքը. տները զարդարւեցին դրօշակներով, փողոցները, լի ժողովրդով, տօնական կերպարանք առան։ Փախստականները թափօր կազմեցին փողոցներում։ Տեղի ունեցան ցոյցեր նահանգապետի, կոմենդանտի և մեր զօրամիջնայի առջև։

Վրացեան

«Прав. Вѣст.»-ը նկատում է, որ Էրզրումի ամրացրած շրջանը բաղկացած էր մարտկոցների երեք խմբից։ Թշնամու բերդապահը և շարժուն բանակը բաղկացած էր մօտաւորապէս 100,000 հոգուց. միջնաբերդն ու մարտկոցները առաջաւոր դիրքերի վրայ ունէին 467 թնդանօթ, կենտրոնական շրջափակում 374 թնդանօթ և 200 թնդանօթ էլ դաշտային ու լեռնային։ Նախկին բերդապետը չափազանց ամրացրել էր բերդը, օգտւելով տեղագրական բացառիկ նըպաստաւոր պայմաններից, որոնք մի քանի մարտկոցներ գրեթէ անմատչելի էին դարձնում։ Ստացւած տեղեկութիւնների համաձայն՝ դեռ եւս հնարաւորութիւն չկայ եզրակացնելու, թէ խոշոր է արդեօք գերի ընկած կամ անհետացած եղած թիւրք զօրքերի թիւը, սակայն ջարդւած բանակի նահանջը չափազանց դժւարին է։ Ամենամօտիկ կէտը, ուր կարող են նահանջ տալ թիւրքերը, Սըւազ քաղաքն է, որը Էրզրումից գտնւում է 450 վերստ հեռաւորութեան վրայ։

„Рус. Инвалидъ"-ը մատնանշում է, որ Էրզրումը թիւրքերի համար մեր սահմանին կից գտնւած շրջանում գլխաւոր հանգոյցն էր այն ճանապարհների, որոնք անցնում են Սև-ծովի ափից և Տրապիզոնից այդ շրջանով և Անատոլիայից, Սիրիայից ու Միջագետքից դէպի Կովկաս ու Պարսկաստան։ Էրզրումը փակում էր արևմտեան Հայաստանի և Անատոլիայի մուտքը։ Այդ քաղաքի կորուստը թիւրքերի համար լուրջ նշանակութիւն կունենայ և այդ կորստի հետևանքն այժմ դեռ եւս դժւար է նոյնիսկ կանխատեսել։ Էրզրումի առումով կտրւած է այն կապը, որ կար ծովեզրի հովտում, Սև-ծովի ափին, նմանապէս և Մանազկերտի ու Վանայ լճի շրջանում և նոյնիսկ Պարսկաստանում գործող թիւրք զօրքերի միջև։

«Нов. Вр.»-ն ասում է, որ Էրզրումի նշանակութիւնն ահագին է. դա վարչական կենտրոն է, զանազան ուղղութիւններով անցնող ճանապարհների ահագին հանգոյց, զինւորական վարչութեան կենտրոն և ռազմական ու կենսական մթերքների ահագին պահեստ։ Էրզրումի անկումով լայն ճանապարհ է բացւում դէպի հիւսիս, արևմուտք և հարաւ։ Ռուսական աջողութիւնը պէտք է անդրադառնայ նաև թիւրքերի գործողութիւնների վրայ Միջագետքում ու Սիրիայում և կը խանգարի գերմանական գլխաւոր հրամանատարութեան բոլոր հաշիւները՝ Կովկասեան ճակատում կորցրած գրաւթիւնը վերադարձնելու համար։ Թիւրքերը, ի հարկէ, ամեն ջանք ի գործ կըդնեն Էրզրումը յետ խլելու, սակայն մէկ և կէս, երկու ամսից վաղ նրանք օգնական զօրքեր չեն կարող հասցնել, այն էլ անհնարին դժւարութիւնների պիտի հանդիպեն։

Պետրոգրադի թերթերը հաշւում են, որ Էրզրումում ռուսաց ձեռքն ընկած պիտի լինի ոչ պակաս քան հազար թնդանօթ, թէև թնդանօթների մի մասը թիւրքերը, ըստ երևոյթին դուրս են տարել և մասամբ էլ փչացրել ու ձիւնի մէջ թաղել։ Ռուսների ձեռքն են ընկել ռազմական և ուտեստի ահագին պաշարներ, որովհետև Էրզրումը թիւրքերի գործողութիւնների գլխաւոր կէտն էր Փոքր Ասիայում։

«Бирж. Вѣд.»-ն մատնանշում է, որ Էրզրումի անկումից յետոյ թիւրքերի գործողութիւնները ծովամերձ շրջանում այլևս ոչ մի միտք չունին։ Թիւրքերը ստիպւած են շտապով նահանջ տալ Սև ծովի ափով, որովհետև նրանց թիկունքին անմիջական սպառնալիք է ստեղծւել։ Բացի դրանից Էրզրումի գրաւումով ճանապարհ է բացւում դէպի Պոլիս, թէև այդ ճանապարհը շատ երկար է։

Դիպլոմատներն ասում են, որ Էրզրումի գրաւումը ի չիք կը դարձնի այն տպաւորութիւնը, որ գործել էր արևելքում դաշնակիցների Գալլիպոլիից հեռանալը և կըստիպէ թշնամուն Բալկաններից ուժեր քաշելու։

«Бирж. Вѣд.»-ի ասելով, մեր դիւանագիտական շրջաններում ենթադրում են, որ Էրզրումի անկումը անհետ չի անցնի Աթէնքում և Բուխարեստում, և խոշոր հակակշիռ կը լինի գերմանական խնդիրներին։ Նա կազդէ և Պարսկաստանի ու Աֆղանիստանի վրայ։ Էրզրումի անկումը ուրախութեամբ կը դիմաւորւի Պարիզում և մանաւանդ Լոնդոնում, քանի որ դրանով շատ է հեշտանում անգլիական գործողութիւնը Միջագետքում։ Անգլիական դեսպանն այսպէս արտայայտւեց այդ մասին. «Դա ամենախոշոր մի աջողութիւն է, որ կազդէ Միջագետքի մեր գործողութիւնների վրայ, ահագին տպաւորութիւն կանէ Պարսկաստանում և Աֆղանիստանում, նոյնպէս կազդէ Եգիպտոսում թիւրքերի գործողութիւնների վրայ»։

Զինւորական հեղինակութիւններն ասում են, որ հակառակորդը հիմնւելով Էրզրումի վրայ, սպառնում էր Կովկասում Օլթիի, Սարիղամիշի և Մերձծովեան ուղղութիւններով։ Բերդը բաժանում էր մեզ անգլիացիներից, պաշտպանում էր անատոլիական բարձրաւանդակը և գլխաւոր ճանապարհը դէպի Պոլիս։ Բերդի հրամանատարը, գերմանացի Պոսսելտը տեխնիկայի վերջին կատարելագործումներով աջողեցաւ ամրացնել Էրզրումը։ Նրա թնդանօթների թիւը հազարից աւելի էր։ Վերջին պաշտպանողական գիծերը ըստ երևոյթին, ընկել են ցերեկւայ ժամի 2-ին։ Յաղթութիւնը հետևանք էր չափազանց հնարամիտ մանեւրի, նրա էութիւնն էր շղթայել կենտրոնը, շրջանցել թևերն ու գրաւել ճանապարհները։ Թիւրք օգնական ուժերն ուշացան։ 100 հազարանոց գարնիզոնի մնացորդները, ըստ երևոյթին, ցրիւ եկան ամեն ուղղութեամբ, խուսափելով գերի ընկնելուց։ Միակ կէտը, որի վրայ կարող են յենւել հիմա թիւրքերը—Սըւազն է, որ 18 օրւայ ճանապարհ է դէպի արևմուտք։ Հիմա վտանգ է սպառնում ոչ միայն ամբողջ Փոքր-Ասիային, այլ և լայն ճանապարհներ են բացւում գործողութիւնների համար, որոնք անտարակոյս, կը ձեռնարկւեն, երբ անհրաժեշտ լինի։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԼԽ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՇՏԱԲԻՑ

4 փետրուարի

Արեւմտեան ճակատ.—Դւինայի վրայ Եակոբշտադի և Դւինսկի միջև թշնամին ուժեղապէս ռմբակոծում էր Նիցգալ կայարանը և Լաւրենեկա-Յօրգրադ կայարանների միջև գտնւած գիծը։ Դւինսկի ճակատամասում թշնամին նորից յարձակում գործեց Գորբունովկայի վրայ, բայց յետ մղւեց։ Թշնամու դիրքերի վրայ Դւինսկի ճակատամասի աջև մեր օդաչուները մի քանի տասնեակ ռումբեր նետեցին։ Գալիցիայում Դնեստրի վրայ, Միխալչէ կայարանի շրջանում (Ուսեչկոյի հիւսիսային կողմը) յետ մղւեց թշնամին, որ փորձում էր յարձակում գործել մեր խրամատների վրայ։

Սեւ-ծով.—Ծովամերձ շրջանում, Վիցէսու գետի վրայ, երբ մեր զօրքերը վերցնում էին ամրացրած դիրքը, մեր նաւերը բոլորովին մօտեցան ափին և ռմբակոծում էին նահանջ տւող թիւրքերին։ Նաւերի վրայ կան հրացանի գնդակներով վիրաւորւածներ։

Կովկասեան ճակատ.—Լրացուցիչ տեղեկութիւններով պարզւած է, որ Էրզրումի մարտկոցների առաջին գծի վրայ գրոհ տւած ժամանակ մենք խլել ենք դարձեալ 29 թնդանօթ և գերի ենք վերցրել հիւսիսային մարտկոցներից միմիայն մէկի, այն է՝ Թաֆտա մարտկոցի շրջանում (Էրզրումից 20 վերստ հեռու) 39 սպայ և 1413 ասկեար։ Մեր զօրքերը գրաւած են Էրզրում բերդաքաղաքը։ Ձեռնարկւած է գերիների ստուգման և մեր ձեռքն ընկած պատերազմական աւարի պարզման գործին։ Էրզրումը շատ տեղերում այրւում է։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԱՌՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԹԻՖԼԻՍ, 4 փետր.—Թիֆլիսի նահանգային ազնւականութեան պարագլխի ամենաանձնւէր շնորհաւորութեան, որ արւած էր Կովկասեան բանակի Օգոստափառ Գլխաւոր Հրամանատարին Էրզրումի առման առթիւ, Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեւիչը պատասխանեց հետեւեալ հեռագրով.

«Թիֆլիսի ազնւականութեան շնորհաւորութիւնը Էրզրումի գրաւման առթիւ և նրա հաւատը, որ Աստւած իր ամենակարող օգնութեամբ յետագայում էլ չի լքիլ Կովկասեան բանակը, խորապէս զգումեցին Իմ սրտում, որի խորքից ուղարկում եմ Թիֆլիսի ազնւականութեան Իմ ջերմ շնորհակալութիւնը։ Գեներալ-ադիւտանտ ՆԻԿՈԼԱՅ»։

Թիֆլիսի քաղաքագլուխն ստացաւ Մեծ Իշխան Նիկոլայեւիչից հետևեալ հեռագիրը.

«Բոլոր սրտով շնորհակալութիւն եմ յայտնում Թիֆլիսի ամբողջ ազգաբնակութեան՝ թիւրքական Էրզրում բերդի գրաւման առթիւ նրա ողջոյնի համար, որ խորապէս յուզեց Ինձ։ Ես ուրախանում եմ, թէ ինչպէս Թիֆլիսի բնակչութիւնը գնահատեց քաջութիւնը մեր հերոսական Կովկասեան բանակի, որին Աստւած շնորհեց այդքան մեծ մի յաղթանակ»։

Գեներալ-ադիւտանտ ՆԻԿՈԼԱՅ

ՏԱՃԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԱԹԷՆՔ, 3 փետրուարի.—Փոքր-Ասիայում անպատմելի աղքատութիւն է տիրում։ Ցորեն բնաւ չկայ։ Բնակչութիւնը կերակրւում է լոբու ալիւրի հացով, որովհետև գերմանացիները երկրից արտահանել են բոլոր բերքերը։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՍՈԼՈՒՆ, 4 փետր.—Ըստ հաւաստի տեղեկութիւնների՝ Մոնաստիրի շրջանում թշնամին ունի 10,000 զօրք, որից 3,000-ը գերմանացիներ են, մնացածները բուլղարներ։

ԾՈՎԻ ՎՐԱՅ

ԿՈՐՖՈՒ, 3 փետր.—Նախանցեալ օրը Դուրացցօի նաւակայանում ֆրանսիական ականակրի կողմից խորտակւեց աւստրիական մի սուզանաւ։

Անցած շաբթին թշնամու սուզանաւերը եռուն գործունէութիւն էին ցոյց տալիս Ադրիատիքեան ծովում, գլխաւորապէս սերբիական զօրքերը փոխադրելու պատճառով, սակայն նրանց բոլոր փորձերի առաջն առնւեց, և դաշնակիցների ծովային ուժերը վնաս չկրեցին։

Ըստ լուրերի, անցած շաբթին աւստրիացիները Ադրիատիքեան ծովում կորցրել են մի քանի սուզանաւ։

ԱՆԳԼԻԱ

ԼՈՆԴՈՆ, 3 փետր.—Պառլամենտի բացման առթիւ խօսւած գահաճառում ասւում է. «Ոգին իմ դաշնակիցների և իմ ժողովրդի, որոնք ներկայ կռւի ժամանակ միանում են համակրութեան յարաճուն ուժեղ կապերով, առաջւայ պէս աննկուն է մնում իր վճռականութեան մէջ՝ ձեռք ձգելու գոհացում յօգուտ ճնշւածների ոչինչի վրայ չհիմնւած և անարդարացի բռնութիւններից, և այսուհետև իրապէս ապահովում է բոլոր ազգերն այն պետութեան կողմից, որ ուժն է համարում իբր իրաւունք և շահը դասում է պատւից բարձր։ Հպարտութեամբ, տոկունութեամբ, երախտագիտութեամբ ու վստահութեամբ եմ դիտում քաջութիւնը, տոկունութիւնն ու ձեռներէցութիւնն իմ նաւատորմիղի և բանակի, որոնք, հաստատ յոյս ունիմ, պատւով կը կատարեն այն, ինչ մեր պարտքն է անել։ Մեր նպատակին հասնելու համար համայնքների պալատից կը խնդրւեն ֆինանսական միջոցներ՝ պատերազմը վարելու համար։ Այն միակ միջոցները, որոնք մտցւած են պառլամենտի քննութեան համար, ամբողջովին պատկանում են նրանց թւին, որոնք ուղղւած են մեր ընդհանուր նպատակին հասնելու»։

ԼՈՆԴՈՆ, 3 փետր.—Լորդերի պալատ։ Կիտչեները սկզբից սկսած պատերազմի տեսութիւնն արաւ, ուր Ռուսաստանի մասին խօսելիս, ասաց. «Ռուսական բանակի ոգին հիմա նոյնքան բարձր է, ինչպէս պատերազմի սկզբին. իսկ ռուս ժողովրդի ռազմամթերքի պատրաստութեան մէջ գործօն մասնակցութիւնը պարզօրէն ցոյց է տալիս նրա հայրենասիրութիւնն ու վճռականութիւնը՝ շարունակել այս կեանքի ու մահւան պատերազմը ինչքան էլ նա երկար տևէ, մինչև յաղթական վախճանը»։ Կիտչեները ճառը վերջացրեց այս խօսքերով. «Ապագայում, ինչպէս և անցեալում մենք կունենանք մեր վտանգները, դժւարութիւններն ու յուզումները, սակայն մեր զօրքերի գերազանց ոգին ժողո-

digitised by A.R.A.R.@

րդի վճռականութեան վրայ է յեն-մ, ինչ որ մեզ հնարաւորութիւն է լիս ապագային նայել կատարեալ ստահութեամբ, թէ յաղթութեամբ վերջանայ պատերազմը, որ կապաւէ դաշնակիցների խաղաղութիւնը տագայ շատ սերունդների համար»։

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՎՐ, 3 փետր.— Երկուշաբթի ուսական, ֆրանսիական և անգլիան պատուիրակները՝ բելգիական թաւորի կից, ներկայացան Սեն-Ադրէսում բելգիական արտաքին գործերի մինիստրութեան գրաւած շէնքում, ուր իշխան Կուտաշևը իր դաշնակիցների անունից գիծեց բելգիական արտաքին գործերի մինիստրին հետևեալ խօսքերով.«Դաշնակից պետութիւնները, որոնք իր ժամանակին ստորագրել են Բելգիայի անկախութիւնն ու չէզոքութիւնն ապահովող պայմանագիրը, որոշեցին այսօր հանդիսաւորապէս նորոգել այդ պարտաւորութիւնները ձեր երկրի առաջ. Այդ պատճառով մենք՝ Ֆրանսիայի, Մեծ Բրիտանիայի և Ռուսաստանի պատուիրակներս, լիազօրուած լինելով ըստ արժանւոյն մեր կառավարութիւնների կողմից, պատիւ ունինք յայտարարելու, որ դաշնակից երկիրները, որոնք երաշխաւորել են Բելգիայի չէզոքութիւնը, յայտարարում են, որ երբ ժամանակը հասնի, բելգիական կառավարութիւնը պիտի հրաւիրուի մասնակցելու հաշտութեան բանակցութիւններին, որ նրանք չեն դադարեցնի զինուորական գործողութիւնները, մինչև որ Բելգիան չվերականգնի իր քաղաքական ու տնտեսական անկախութիւնը և չստանայ առատաձեռն վարձատրութիւն նրա կրած վնասների. կ'օգնեն Թագաւորութեան՝ նրա արդիւնաբերական ու ֆինանսական վերածնութեան գործում»։ Թագաւորական կառավարութեան անունից Բարոն Բայենսը շնորհակալութիւն յայտնեց պատուիրակներին։ Յետոյ իտալական պատուիրակն ու ճապոնական կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեցին բարոն Բայենսին, որ թէև իրենց պետութիւնները չեն պատկանում Բելգիայի անկախութիւնն ու չէզոքութիւնը երաշխաւորող պետութեանց թւին, այսու ամենայնիւ նրանք երկուսն էլ յայտարարում են, որ առարկութիւն չունին՝ դաշնակից պետութիւնների այդ յայտարարութեան դէմ։

ԿԱՄԱՒՈՐԻ ՕՐԱԳՐԻՑ

I

Դրօի բանակի օրագրողի ու թըղթակցի քաղցր պարտականութիւնն նիմ. ուզում եմ օրագրիցս բաժին անել հասարակութեան։ Որքան երևի արժէքաւոր է հասարակական նոյթ ունեցող գրուածները ցուցակրել, նոյնքան էլ սովոր անհատական պաւորութիւններն ու գնահատումներն են հարկաւոր։ Բանգել յիշողութիւնը, դուրս կանչել այնտեղից հերոսականութեան տիպարներ, գնահատել նրանց, հրահանգիչ էջեր գտնել մեր ապագայի համար։

Բարձրացան լեռներում ենք. խումբը ծանրաքայլ բարձրանում է դէպի վեր. հայրենի սառը հովն է սուլում, թւում է, թէ դիմում ենք դէպի մեր ազգային անկախութիւնների հայրենիքը. Ծանր է վերելքը մեր հայրենի լեռների պէս. մեր հայրենիքի վերածնութիւնն էլ է դժւար, բայց հասանելի անպայման։

Բարձրացանք... Դոփիւն, երգ, ուրախութիւններ,—ահա մեր ճանապարհը։ Հրամայուած է ձիերը չեչել. քայլում ենք, իւրաքանչիւրն իր խոհերն ունի։ Ընկած մտքիս հետ առաջանում եմ։ Կողքիցս ընթացող մի ձիաւոր մրմռում է քթի տակ մի թուրքերէն երգ։ Տխուր էր երգը, ուշադրութիւնս գրաւեց։

— Ո՞րտեղացի ես, եղբայր,—հարցնում եմ երգող կամաւորին։

— Սասունցի եմ, հայրենիք ենք վերադառնում։

— Ուրեմն մեր բանակից չե՞ք։

— Ոչ. Տանուտէրու հոգի ենք, Սասուն կերթանք։ Պէտք է գնալ, եղբայր ջան,— ասաց ու շարունակեց իր երգը։

— Ի՞նչ ես երգում,—հարցրի։

— Կուզես թարգմանեմ,—ասաց ու երգած քառեակը թարգմանեց.

Ձմեր քըեցի փռնցած դուրս եկաւ.
Դադար է, որ կը տանեն.
Ի՞նչ առեմ իմ բախտին,
Որ սարուրութեան վիճակուեցաւ.
Մութն ընկաւ, հրացները վառուեցին,
Ամէն մարդ, ոծ ու թաչուն իր բոյնը մտաւ,
Ինձ համար ոչ տուն կայ, ոչ հրաց.
Իմ ճամբէն լեռներում կորաւ։

Լռեց. մտածում էր ու հառաչում։

— Ինչո՞ւ էք գնում Սասուն. բիւլֆաթ ունիք այնտեղ։

— Բոլորին կոտորեցին։ Ես, ինչպէս և միւսները, ոչինչ չունինք. գնում ենք, մի ճանապարհ գտնենք, մնացած ժողովուրդին բերենք, կամ մենք էլ մեր երկրում, մեր հողի վրայ, մեր պղերների քով կուենք ու էն մեռածների հետ մեռնենք. կամ մի լուր տանենք, յուսադրենք լեռներում, անտառներում ապաստանած մեր ժողովրդից մնացածներին։

Եւ, կարծես սթափւած, նորէն շարունակեց երգել...

«Գնում ենք մեր հողի վրայ մեռնելու»... Շատ բան է ասում այս արտայայտութիւնը, մեր ժողովրդի հայրենիք ունենալու բուռն տենչ է թանձրացրած. «Արևի տակ մենք էլ մեր հայրենիքն ենք ուզում ունենալ»... Ոչինչ յետ չէ պահում մեզ. պէտք է ճեղքեն տաճկական ու քրդական բանակը ձմրան այս ցրտին ու գնան դէպի հերոսական Սասունը։ Հողի կուլտը, հանրական գիտակցութեան սրանից էլ աւելի մեծ ապացոյց, ինքնաճանաչութեան ու բոլորանւէր զոհաբերութեան, սրանից էլ աւելի ակնբախ արտայայտութիւն, չգիտեմ, կը լինի՞ արդեօք... Իսկական, յուսեղէն հայրենասիրութիւն էի կարդում այդ տանուտէրու հոգու աչքերում։ Ինչպէս ուրախ էին նրանք. ձիանի ու ցրտի այդ պահուն, հակառակ զինուորական կարգապահութեան, իրար աշխատում էին ձիուց վայր ձգել, հանաքներ անել, երգել ու երբ մտաբերում էին ձիանի թագաւորութեան միւս ափին իրենց հեռաւոր հայրենիքը, տխրում էին։ Ոչինչ փոքրոգութիւն և ոչ մի նշոյլ յուսահատութեան այդ տխրութեան մէջ։

Նայում էի ու ոգևորւում։ Ոչ այնքան այդ եզակի երևոյթներով, որքան մեր ժողովրդի հոգու արիութեան, հոգի սիրոյ և դէպի հայրենիքն ունեցած կապւածութեան համար։

Իջնում ենք դէպի Մ... Այստեղ էլ մի ուրիշ հերոսական դրւագ է զարթնում յիշողութեանս մէջ... Սանձում եմ խոհերս ու շարունակում նայել այդ տանուտէրու հայրենապաշտ հոգիներին ու մտածել՝ «Ինչո՞ւ տանուտէրուն են միայն»...

II

Արևմուտ է, մտնում ենք Մ... գիւղին. ձիս քշում եմ մի հին ընկերոջ մօտ, որ ճշտիւ ցոյց տայ ինձ Վահանի, Կոլիայի և միւսների նահատակութեան տեղերը...

Պատանի էի, երբ խումբը անցնում էր, պատանի էի, երբ խմբի տխրահռչակ ղեկավարը, բանտի ազատութիւնից յետոյ անցնում էր իմ հայրենի գիւղով ու երբ հասարակութիւնը ուտանէրով ճանապարհ էր դնում. Մեռ բարևի ժամանակ ասաց. «Մէկ տարի առաջ այս ճանապարհով կը քաշէի Դ... թեան գուեթանըթ»...

Եւ հիմա այդ Դ... թեան գութանը պիտի ակօսի գերեզմանը նրա հայրենազուրկ հայ զինականի սերմի ու հաւատի համար...

Գերեզմաններ կան, որոնք իրաւունք չունին հողից ու մոռացութիւնից բարձր լինելու...

Շեղւում եմ։

Հին ընկերս մէկիկ-մէկիկ ցոյց է տալիս ազիզ գերեզմանները, կուսավայրը մեր նահատակ հայրերի։ Կանգնեցնում եմ ձիս ու գլխում. աշխատում եմ պատկերացնել, ապրել մեր գործի այն արիւնոտ էջը։ Արևը թաքնւում է, մութն պարուրում է լեռը աչքերիցս, բայց միտքս ապրում է նրանցով... Շարժւում եմ։ Գիւղից ձիաւորներ են ընդառաջում, ող ու հաց են մատուցում հրամանատարին, յայտնում են, որ ամէն ինչ պատրաստ է, ու մտնում ենք գիւղ։

Ամբողջ գիւղը դուրս է։ Ի՞նչն է նրանց այս ցրտին փողոց դուրս բերել մեր սիրելի հրամանատարին տեսնելու ցանկութի՞ւնը, կամաւորութեանը նայելու փափա՞գը, թէ՞ հարցնելու մեզնից իրենց անելիքի ճանապարհը, որը նոյնը պիտի լինի։ Ինչ մերն է այժմ,—զէնքի տակ, հայրենի ժողովրդի համար,—այդ միևնոյնն է, միայն ժողովուրդը կամաւորութիւնը համարում է իրենը, նրա հետ է կապում իր վիճակը, նրանով է յուսադրւում նեղ օրերին։ Գիւղի մեծ մասը աւերակ է. բնակիչները մեծ մասամբ տզամարդիկ են, դեռ չեն հաւատում, թէ չպէտք կրկնւեն յուլիսեան օրերը։ Գիշեր արժար առիթ է գրուցել գիւղացու օդայում, գիւղացու հետ և որքան տանջող հարցեր ունի մեր ժողովուրդը։

— Ապա ինչպէս անենք, եղբայր, եթէ նորէն տաճիկը գայ և մեր երկիրը տիրէ, ուր գնանք, ինչպէս գնանք, չէ՞ որ այս հողն ու ջուրը մերն է և անոյշ է։

Հարցը այժմէական է ու տանջող, յուսադրական խօսք է ուզում քեզնից աչքերը յառած աչքերիդ, սպասողական և հաւատալից։

— Չենք գնայ, մեզ կը ձեայ մեր երկիրը, հակառակ դէպքում կը մեռնենք մեր երկրում, — պատասխանում եմ ծերուկ խօսակցիս և յուսադրում ու ապագայ անելիքների անհրաժեշտ ծրագիրը ուրւագծելով, բարի գիշեր եմ մաղթում ու հեռանում։

Գիւղացիք իրար էին անցել, ցուցակ էին կազմել, թէ որ տանը որքան ձի և մարդ կը տեղաւորւի, բաժանել էին նախօրօք իրենց անելիքը, աշխատում էին ամեն կերպ հիւրասիրած լինել։ Մի գեղեցիկ ապացոյց է այս, որ կամաւորական խմբերը մեր ժողովրդի ցանկութիւնների հասունացումն են ու անհրաժեշտ էր և անխուսափելի արտայայտութիւնը։

Լուսաբաց է. ոտքի վրայ ենք. հրաւիրում են հիւանդանոց թէյի։ Պառկած է այդտեղ Մուշի դպրոցների տեսուչը հիւանդ, հիւծւած, բաւական անխնամ և վատ պայմաններում։ Մուշի ինտելիգենտներից մէկը, մի հատիտ ու գնահատելի դէմք մատնւած է մոռացութեան։ Դրօն մի նամակով բժշկի ուշադրութիւնը հրաւիրեց այդ հանգամանքի վրայ և խնդրեց առանձնապէս ուշադրութիւն դարձնել։ Անցանք տեսչի մօտ։ Խօսելու տրամադրութիւն չի ցոյց տալիս։ Թողնում ենք հանգիստ, բարի առողջութիւն մաղթում ու հեռանում։

Արևածագին դիմում ենք դէպի Ղ...

Ճանապարհը ցուրտ է ու վերելքային. փռւում են կամաւորների երգերն ուրախ հայոց ձիւնոտ սարերում, ինչպէս մեր յոյսերը աշխարհի մեծերի և ուժեղների պալատների մարմարէ սառ սանդուղքների վրայ...

Դ. Շահինեան

Ղ...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՐԱՏՈՒ

ԹԻՖԼԻՍ

Վրաստանի և Իմերէթի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը Երզրումի գրաւման առթիւ հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել Կովկասի Փոխարքայ Ն. Կ. Բ. Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլաևիչին. «Ամենամեծ ուրախութեամբ շնորհաւորում եմ Ձերդ Կայսերական Բարձրութեանը և մեր քաջարի բանակին Երզրումի գրաւման առթիւ։ Սրանից յետոյ Հայաստանը ազատ է տաճկական սարսափելի լծից և հայ ժողովուրդը Ձեր անունը որպէս սրբի՝ կօրհնէ և կաւանդի իր սերունդներին։ Թող Աստուած օրհնէ Ձերդ Կայսերական Բարձրութիւնը և ռուս պանծալի բանակը»։

Ի պատասխան առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսի շնորհաւորական հեռագրի Ն. Կ. Բ. Կովկասի Փոխարքայ Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլաևիչը հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել.

«Ընդունեցէք, Ձերդ Սրբազնութիւն, իմ ամենասրտագին շնորհակալութիւնը Ձեր հեռագրի համար, որ արտայայտում է հայերի զգացմունքները, Փոքր-Ասիայի տաճկական ամրութիւն՝ Էրզրումի—Կովկասեան քաջարի բանակի կողմից գրաւելու առիթով։ Թող Աստուած օգնի, որ ընդհանրութեան բարօրութեան համար, ընդմիշտ պահէր Էրզրումը որպէս ամբողջ Ռուսական տէրութեան մի մասը և դրանով վերջ դնի տաճկական լծի տակ տառապող քրիստոնեաների դարաւոր տանջանքներին»։

✦ Այսօր երեկոյեան, ժողովարանի սրահում, տիկին Զապէլ Եսայեան, յայտնի պոլսահայ գրագիտուհին պիտի խօսէ Թիւրքիոյ մայրաքաղաքում վերջերս տեղի ունեցած հակահայ հալածանքների մասին։

✦ Թիֆլիսի Հայոց Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը ստացել է իր լիազօր Ն. Օթարեանից մի հեռագիր, որով հաղորդում է, թէ Էջմիածնի «Եղբայրական Օգնութեան» կոմիտէն ընդունել է Գիւղատնտեսական ընկերութեան ծրագիրը, Ալաշկերտի հովտում առաջիկայ գարնան տեղի ունենալիք երկրագործական-գիւղատնտեսական աշխատանքների վերաբերմամբ։ Համաձայն այդ որոշման, 20 հազար ռ. է յատկացւում երկրագործական գործիքներ գնելու համար, իսկ սերմացու և այլ կարևոր նիւթեղէններ ձեռք բերելու համար՝ «Եղբայրական Օգնութեան» կոմիտէի կողմից կը յատկացւին նոր գումարներ։

✦ Քաղաքների Միութեան Ալէքսանդրապոլի կոմիտէի ներկայացուցիչը միջնորդութիւն է յարուցել, որ մեծացւին տեղւոյն հիւանդանոցները, բացւին նաև ուրիշ 4 հիւանդանոցներ գաւառներում և այդ շրջանների համար կազմակերպել սուր-վարակիչ հիւանդութիւնների դէմ կռւող 2 խմբեր։ Ներկայացուցչի այս զեկուցման առթիւ Միութեան Թիֆլիսի կոմիտէն հաղորդել է Ալէքսանդրապոլի կոմիտէին, որ վերջինս անյապաղ հաղորդի, թէ արդեօք հարկաւո՞ր է ներկայումս գաղթականների հիւանդանոցները լայնացնել և նորանոր հիւանդանոցներ բանալ գաւառներում։

✦ Քաղաքագլուխ Խատիսեանը Թիֆլիսի ազգաբնակչութեան կողմից՝ Կովկասեան բանակի հրամանատար հեծելազօրքի գեներալ Ն. Ն. Իւդենիչին ուղարկել է մի շնորհաւորական հեռագիր որից ստացել է հետևեալ պատասխանը.

«Խորապէս զգացւած այդ շնորհաւորանքով, ես և Կովկասեան բանակը, տաճկական տապալւած բերդի պարիսպների տակից ուղարկում ենք Թիֆլիսի ազգաբնակչութեանը մեր ջերմագին բարևները»։

✦ Թիֆլիսի Հայոց Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը հեռագիր է ստացել Վլադիկավկազի երկաթուղու Չելյաբա, Սաւանինայեա և Ուսա-Լաբինսկայեա կայարաններից, որ Բորչալուի և Ղազախի գաւառների հայ գիւղերի համար պատւիրւած ալիւրն ու ցորենը, յունւարի 28-ին արդէն բարձւած և ճանապարհ են դցւած դէպի նախօրօք նշանակւած կայարանները։ Շուտով գիւղացիները կը հրաւիրւեն վճարելու ալիւրի և ցորենի արժէքը, իսկ ճանապարհածախքը նրանք կը վճարեն կայարաններում։

✦ Այսօր, երեկոյեան ժամը 8-ին, կանանց բարձրագոյն դասընթացքների դահլիճում, Հասարակական ակումբի նախաձեռնութեամբ, Յովհ. Քաջազնունու ռեֆերատի առիթով տեղի կունենայ զրոյց։

✦ Կովկասեան ճակատում թիւրքերի դէմ վարած կռիւներում աչքի են ընկել հետևեալ հայ զինւորները և ստացել են կրծքի արծաթեայ շքանշան Սանիսլաւի ժապաւէնով. Անդրէաս Մարտիրոսեան, Սիրիբի կոզակ գնդի թուրքերէն լեզւի թարգման ախալցխացի Ղևոնդ Օսազեանց և Բակինսկի հետիոտն գնդի պաշտօնեայ Թադէոս Բախչինեանց։

✦ Շուտով Ռուսաստանից Թիֆլիս է գալու երաժշտագէտ Սպենդիարեանը մօտ ժամանակներս Նպաստամատոյց ընկերութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպւելիք համերգին մասնակցելու համար։

✦ Վրաց Բարեգործական ընկերութիւնը իր վերջին նիստում որոշել է Ախալցխայի շրջանի Ուդէ գիւղում մի տարրական դպրոց բանալ։

✦ Կայսերական երաժշտական դըպրոցի դահլիճում, կիրակի, փետր. 7-ին կը կայանայ համերգ, ղեկավարութեամբ Դ. Ղազարեանի և Ն. Սարգարեանի, մասնակցութեամբ քառաձայն խառն խմբի և տեղիս լաւագոյն ուժերի։

✦ Ստացանք Ժընևից «Quelques documents sur le sort des Arméniens» խորագրով մի բրօշիւր, որ ամփոփում է Շվէյցարիայում վերջերս կատարւած դասախօսութիւնների համառօտութիւնը, ինչպէս նաև մի շարք փաստագրեր ստացւած Թիւրքիայից, ամերիկեան այլ և այլ հիւպատոսներից։

✦ Թիֆլիսի Հայոց Երաժշտական Ընկերութիւնը, ուրբաթ, փետրուարի 12-ին Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում կազմակերպում է իր հերթական համերգը, երգեցիկ խմբի, սիմֆոնիկ նւագախմբի և յայտնի երգիչ-երգչուհիների մասնակցութեամբ։ Ծրագիրը կազմւած է բացառապէս հայ երաժիշտների երկերից։ Զուտ արդիւնքը յատկացւած է գաղթականների միջև ժողովրդական երգեր հաւաքելու գործին։

ԳՐԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

VI

Համաշխարհային այն մեծ պատերազմը, որին վիճակւած էր—ըստ էլսի վէպի—վերջ դնել բոլոր պատերազմներին, վերջանում էր 1958 թւականին։ Վերջանում էր՝ ինքն-իրեն մարող կրակի պէս սպառւած ու նչացած։ 1959 թւականի գարնանը, րեթէ 200 կենտրոններում, աւելի ու ւելի էին բոցավառւում «հիւլէական ռումբերի» անշէջ ու աւերիչ խարոյկները։ Ոչնչացել էր աշխարհային վարչութիւնի ամբողջ հիւսւածքը, արդիւնաբերութիւնը բոլորովին կազմալուծւել էր, սովը ընդունում էր անելի ափեր, գլխաւոր մայրաքաղաքները արութեանց էին եղել, միլիոնաւոր մարդիկ ոչնչացել էին և երկրագնդի նդարձակ տարածութեան վրայ վերջ ր գտել ամեն կառավարութիւն։

Երկար ժամանակ դեռ ես բաց էր նում այն հարցը, թէ տեարնեկւած ւ սովի մատնւած ցիր ու ցան խըմների մէջ կարելի էր արդեօք բաւականաչափ կամք և իմացականութիւն տնել՝ ընկերական քայքայւած կարգն ւ կանոնը վերահաստատելու՝ թէկուզ ոյլ փորձերով։

Զնայելով պատերազմը վերջացել էր նոյն իսկ կառավարութիւնները աշտօնապէս հաշտութիւն և խաղաղութիւն էին յայտարարել, սակայն յին դեռ ես անհաշտ ու աններողամիտ նեղ «հայրենասէրների», արկածախնդիրների և քաղաքական աւազակների խմբեր, որոնք ձեռք էին բերել «հիւլէական ռմբ» ստանալու գործիքներ, շինում էին ռումբեր ու քայքայման նոր կենտրոններ առաջ բերում այս-այն կողմ։ Շատ մարդկանց համար նոյն իսկ այդ քայքայումները ներկայանում էին իբր անձնական շահի և հաճոյքի աղբիւրներ։ Եւ վերջապէս ինչո՞ւ գիշել, երբ կարելի էր դեռ ոչնչացնել թշնամիներին, պայթեցնել ու մոխիր դարձնել ամեն ինչ...

Սակայն Լըբլանին յաջողւել էր և 1959 թւականին Բրիսագօի գեղեցիկ բարձրութեան վրայ էին հաւաքւում աշխարհիս բոլոր կարևոր երկիրների ներկայացուցիչները՝ խորհրդակցութեան։ Թւով 93 հոգի էին ամենքը. թագաւորներ, պետական մարդիկ, քաղաքական գործիչներ ու գրամագլխի իշխաններ։ Բոլորն էլ կորցրել էին այլևս իրենց յանձնապաստան գոռոզութիւնը և գլխաւոր ու սարսափահար՝ անհամբերութեամբ սպասում էին կեանքի վերականգնելուն։ Ամենքը այժմ ըմբռնում էին մարդասէր ֆրանսացու ծրագիրները և առաջադրած ճշմարտութիւնները։ Ոչ միայն ըմբռնում էին, այլ նոյն իսկ համոզւած էին՝ թէ աշխարհը և իրենց գոյութիւնը փրկելու միակ միջոցը որոնել պէտք էր այդ իսկ ծրագիրների մէջ։

Բրիսագօի այդ վեհաժողովին էր Եւնկել հետիոտն մի թագաւոր, որ Եւրոպայի յարգւած պետութեան երիտասարդ գահակալն էր, յայտնի՝ որպէս հակառակորդ ամեն պերճութեան, ձևականութեան, պաշտօնականութիւնների և գոռոզութեան։ Նա Լըբլանի առաջարկին ոչ միայն ծանօթ էր, այլ և ջերմ կուսակից։ «Աշխարհը այլևս պիտի կառավարւէր համաշխարհային մի միակ պետական մարմնով, անհրաժեշտ էր այլևս վերջ դնել անհատական-ցեղային կառավարութիւններին և մարդկութիւնը բաժան բաժան դարձնող գրոշներին ու վարչութիւններին»...

Այդպէս էր մտածում Եգբերտ թագաւորը և ամենից առաջ որոշել էր ինքը հրաժարւել իր ինքնակալական իրաւունքներից։

— Իսկ ովքե՞ր ուրեմն պիտի լինին այդ «Համաշխարհային կառավարութեան» մարմնի անդամները, հարցրել էր նրան իր խորհրդականը։

— Ովքե՞ր... Մենք ինքներս, բոլոր թագաւորների ու իշխանների խորհուրդը։

— Խորհուրդ... բայց չէ որ դուք այդ անելու լիազօրութիւն չունիք ոչ ոքից։

— Լսիր, Ֆէրմին, մենք պարզապէս պիտի մոռանանք մեր բոլոր վէճերն ու անհամաձայնութիւնները և աշխարհի կառավարութեան ղեկը մեր ձեռքը պիտի առնենք։ Առանց որևէ ընտրութեան, առանց որևէ լիազօրութեան։ Կառավարող հանրակութիւնները իրենց համաձայնութիւնը կը յայտնեն լռութեամբ։ Եթէ որևէ խելացի ու մտացի հակառակող դուրս գայ—մենք նրան կը լսենք և կը հրաւիրենք մեր խորհրդին մասնակցելու, մեզ օգնելու։ Յետոյ, ապագային, երբ աշխարհը քիչ կարգի ընկնի, թող մտածեն ընտրութիւնների և լիազօրութիւնների մասին... Իսկ առայժմ մենք կը ջանանք օգտագործել բոլոր լաւագոյն ուժերը և խորհուրդները...

Այսպէս էր ահա Համաշխարհային Կառավարութեան խորհրդի ծրագիրը։

Եգբերտ թագաւորը ընտրւում էր խորհրդի նախագահ և ահա թէ ինչ ասում նա բացման ճառի մէջ.—

— Մենք չենք հաւաքւել այստեղ՝ հիմնւելու ձևականութիւնների վրայ, այլ կառավարելու համար աշխարհը։ Մինչև այժմ մենք ձևացրել ենք միայն թէ կառավարել գիտենք։ Ժամանակն է իսկապէս մեր ձեռքն առնել աշխարհի կառավարութիւնը։ Աշխարհը ջարդ ու փշուր է եղել, անհրաժեշտ է վերականգնել նրան և դնել իր ուղիի վրայ։ Միակ պարզ ու մաքուր միջոցը դուրս գալու այս ծանր դրութիւնից այն է, որ ամենքս օգնենք իրար և ոչ ոք մեզանից չ'որոնի առաւելութիւն կամ շահ... Ու այժմ և ամենից առաջ անհրաժեշտ է անմիջապէս մեր կարգադրութեան տակ առնել «Կարօլինում» տարրի իւրաքանչիւր հիւլէն և այդ հիւլէն տարրալուծող բոլոր միջոցներն ու մեքենաները»...

Խորհրդակցութիւնը երկար չտևեց։ Շուտով յայտարարւեց նոր կառավարութեան հաստատւելը և խորհուրդը անդով գործի ձեռնարկեց։

Մինչ այդ՝ պատերազմական վայրենի ոգին սկսել էր թուլանալ մարդկանց մէջ, թէև տեղ-տեղ դեռ տեղի էին ունենում ընդհարումներ։ Նոր կառավարութիւնը իր ձեռքի տակ ամփոփեց սպառազինութեան բոլոր միջոցները, զսպեց «ջերմ հայրենասէրների» փաղանգ «եռանդը», անզուսպներին մօրէն պատժեց և իր ուժի պատանքը ներշնչեց ամբողջ աշխարհին։ Այդ դեռ պէտք էր գործի ըն-ում։

Կար սակայն մի գահակալ իշխան Եւրոպայում, որ ոչ միայն համաշխարհային պատերազմի մէջ վատ դեր էր կատարել, այլ նոր Կառավարութեանը անգամ չէր ուզում հպատակւել և ոչ էլ նոր կարգ ու կանոններին։ Բալկանեան թերակղզու այն վատահոգի թագաւորն էր դա, որ ստացել էր «Սլաւոնական աղւէս» տիտղոսը։ Նա, երբ Համաշխարհային Կառավարական խորհուրդը կազմեց ու իր գործունէութիւնը սկսեց — դեռ վիճում էր, սակարկում, յետաձգում էր հպատակւելու իր որոշումը օրէցօր, խորամանկութեան և յանդգնութեան մի զարմանալի հակումն էր ցոյց տալիս և միշտ կարողանում էր որևէ պատրւակով չգնալ Բրիսագօի վեհաժողովին մասնակցելու՝ իբր խորհուրդի մի բնական անդամ։ Հիւանդ էր ձևանում, պատրաստւել էր պատրւակում... Նրա այդպիսի քաղաքականութիւնը քաջալերում էր գլխաւոր խորհրդական Պեստովինը... Զկարողանալով կատարեալ անկախ ճշալու արտօնութիւնը պահպանել, Ֆերդինանդ-Կարօլ թագաւորը (այդպէս է նրա անունը վէպի մէջ) սկսեց Բրիսագօի խորհուրդին ձանձրացնել իր այլևայլ առաջարկներով ու առարկութիւններով։ Վերջ ի վերջոյ առաջարկեց, որ իր բոլոր պաշտօնեաները մտնեն Համաշխարհային Կառավարութեան գործերի մէջ... Ցաւալին այն էր, որ Ֆերդինանդի ժողովուրդն էլ կիսակիրթ ու անմիտ հայրենասիրութեամբ տոգորւած մի ամբոխ, թիկունք էր դարձել իր թագաւորին, օգնում էր նրան գաղտնապէս հիւլէական ռումբեր պատրաստելու և ծածկում էր այդպիսի ռումբերի ու նրանց մեքենաների գոյութիւնը երկրի մէջ։

Բայց գաղտնութեան մասին Կառավարութիւնը արդէն լուր ունէր. գիտէր, որ Ֆերդինանդը մի հարւած, մի վատազգի ոճիր էր դարբնում իր պալատի մէջ՝ ուղղւած դարձեալ մարդկային անդորրութեան և խաղաղ զարգացման դէմ։ Բայց վճռական էր. նոր Կառավարութեանը ձեռում էր կըտրուկ գործել։

Եւ ահա սաւառնակների մի ամբողջ բանակ, Եգբերտ թագաւորի առաջնորդութեամբ, պաշարում էր «Սլաւոնական աղւէսի» պալատը, յայտնագործւում էին մեքենաները և նետելու պատրաստ հիւլէական ռումբերը, Ֆերդինանդն ու իր հաւատարիմ մինիստր-խորհրդականը սպանւում էին... և, Ուէլսը իր վէպի այս գլուխը վերջացնում է այսպիսի մի էջով.—

«Եգբերտը կարգադրեց հիւլէական ռումբերը զինաթափ անել ու ուղարկել, ապա մօտեցաւ երկու դիակներին, նայեց նրանց և կարծես պատասխանելով ներքնապէս եղած իր մտածութիւններին, ասաց.

— Էլ ուրիշ ինչ կարելի էր անել...

Եւ սակայն կուզէի իմանալ, թէ արդեօք էլի կան դրանցից։

— Ռումբերի՞ց, հարցրեց Ֆէրմինը։

— Ո՛չ, այսպիսի թագաւորներից... Ձեզ չի՞ թւում, Ֆէրմին, որ հարկաւոր է թաղել այս դիակները ահա այստեղ...ոչ, ոչ, ջրհորի մօտ մի փորէք, մի մոռանաք որ այդ ջրհորից մարդիկ ջուր են խմում...Աւելի հեռու, այնտեղ, դաշտում թաղի՛լ տւէք»...

(Վերջը միւս անգամ)

Վ. Փափազեան

digitised by A.R.A.R.@

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ՍԻԲԵՐԻՑ

Բոդայբօ, 24 դեկտեմբերի

Անկորդ չէր լինի հաղորդել ձեզ, որ իմ նախաձեռնութեամբ կազմակերպուեց ոսկեհանքերի կենտրոն Բոդայբօ քաղաքում աչքի ընկնող բոլոր տիկիններից մի տեական մարմին գաղթականներին (ռուս, հայ և հրէայ) օգնելու համար։ Առաջին մեծ երեկոյթը կը լինի ամսոյս 26-ին ակումբում. պատասխանատու կարգադրիչի դերը ստանձնեց իր վրայ պետ. բանկի բաժանմունքի կառավարիչ սատատ. սեկրետ. Ի. Եարեգինը։ Մասնակցում են ոսկեհանքերի կառավարչապետի կին ֆրանսուհի Ժուրին և այլ ազգերի անձինք։

Ջեզնից 14000 վերստ հեռու, 43 աստիճան սառնամանիքում, այդ երեկոյթը մեծ մուտք է խոստանում։ Նոյն նպատակով կը լինի երեկոյթ ակմբում դեկտեմբերի 27-ին և յունուարի 1-ին հանքերում։

Կաշխատեմ նրանցից ևս մաս տանել մեր գաղթականների համար։

Մասուր

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՐՄԻՐ-ԱՂԲԻՒՐ.— Յունուարի 24-ին Բերդ գիւղում տեղի ունեցաւ Շամշադնի ժանր վարկի ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը։ Հաշւետւութեան հետ միասին, եղաւ նաև վարչութեան մի քանի անդամների ընտրութիւն։ Երևաց, որ ընկերութիւնը անցեալ տարի շրջանառութեան մէջ ունեցել է 21 հազար ռուբլի. դրանից մօտ 7,000 ռ. մուցուած է ընկերութեան անդամների կողմից. Դուրս եկած ամբողջ ծախսը, զուտ արդիւնք մնացել է 880 ռ. 84 կ., որից ծրի ծառայող անդամներին իբրև պարգև տուեց—190 ռուբլի, Թովուզ և Ներք. Կարմ.-Աղբ. գիւղերի ծխական դպրոցներին 25-ական ռ., գաղթականների օգտին 27 ռ. և մնացածը աւելացւեց մայր գումարին։ Արքունական գանձարանից խոստացել է բաց թողնել էլի 10,000 ռ., բայց որովհետև շատ է կարիք զգացւում, ուստի ընդհանուր ժողովը որոշեց կողմնակի բանկերից ևս փող վերցնել 9 % -ով։ Ընկերութիւնը բացւած է 1909 թ. և իբրև գործի սկիզբը, առաջներում յաջողութիւն չէ ունեցել, իսկ վերջերս զգալի կերպով յառաջադիմում է։ Ժողովում երկար խօսակցութեան նիւթ դարձաւ այն, թէ պէտք է անդամների վարկը բարձրացնել, որքան այդ հնարաւոր կը լինի, քանի որ գիւղացիներից շատերը, փոքր գումար ստանալով, հնարաւորութիւն չեն ունենում արդիւնաւոր գործի ծառայեցնել այդ։ Ժողովականներից շատերը փաստեր էին բերում, որ փոքր գումար ստացողները աննպատակ ծախսելով, վերադարձնելու ժամանակ ստիպւած են լինում կամ վաշխառուների ճանկն ընկնել, կամ ունեցածը կիսագնով ծախել։ Վարկի բարձրացում մօտ ապագայում երևի հնարաւոր կը լինի, երբ ընկերութիւնը իր տրամադրութեան տակ աւելի մեծ գումար ունենայ։ Ցանկալի է, որ Շամշադնում հիմք դրւի նաև սպառողական խանութի, որը, կարծում ենք, պակաս օգտակար չէր լինի գիւղացիների համար, մանաւանդ ներկայումս։

Մելիք

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԻՏ.—Տեղական կանանց կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, ի նպաստ կամաւորներին բացւել է «Մի բաժակ թէյ» տեղական դպրոցի մէջ, ուր կը լինեն երգեր և արտասանութիւններ։ Մինչև հիմա ումերի պակասութեան պատճառով թէև եղել է թոյլ, բայց ուրախալի է այս երևոյթը Նոր-Բայազիտի ամայի և չոր կեանքում։

— Նոր-Բայազիտի թատերասէրների խումբը որոշել է ներկայացումներ տալ։ Առաջին անգամ պիտի ներկայացնէ «Բարեգործական դիմակի տակ» պիէսը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻ ՀԵՏ

«Նիւ-Եօրկ Հէրալդ»-ի թղթակիցը Եգիպտոսի սուլթան Հիւսէյինի հետ խօսակցելիս վերջինս հետևեալ կերպով է արտայայտել Թիւրքիայի և Եգիպտոսի յարաբերութիւնների մասին. «Երբ Թիւրքիան միջամտեց պատերազմին, ես զգացի, որ իմ պարտականութիւնն էր ընդունել առաջարկւած սուլթանութիւնը։ Ես իբր եղբօր որդին Եգիպտոսը Թիւրքական իշխանութիւնից ազատող Մահմէդ-Ալիի, չէի կարող մերժել այդ առաջարկը։ Պատերազմից առաջ Պոլիս-Վիեննա երկաթուղիով իմ ուղևորութիւնն խրատական մի դաս եղաւ ինձ համար։ Թիւրքական իշխանութիւնից ազատւած Բուլղարիայից ու Սերբիայից անցնելիս հանդիպեցի մեծ քաղաքների, հարուստ գիւղերի, բարեկեցիկ ժողովուրդների. իսկ Թիւրքական սահմանագլխից սկսած տեսնում էք միայն անշէն հողեր։ Այս պայմաններում, գերմանները դեռ խօսում են, թէ պէտք է պաշտպանել Թիւրք կայսրութեան ամբողջութիւնը։ Գերմանացիները կարծում են, որ մենք նրանց կը դիմաւորենք իբրև մեր ազատարարների. բայց չափազանց սխալւում են։ Մենք անգլիացիներին համարում ենք մեր բարեկամներն ու պաշտպանները»։

Վերջում սուլթանը խօսելով Եգիպտոսի պաշտպանութեան համար անգլիացիների ձեռք առած միջոցների մասին, ասել է. «Թշնամին ինչ ուզում՝ է անէ, մենք հաւատում ենք, որ անգլիացիների ձեռք առած այդ միջոցները կատարելապէս բաւարար են»։

ԱՐՒԵՍՏ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹ.

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ ԵՒ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ ՆՈՒԻՐՒԱԾ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻՆ

Գորու «Հայ Գրաւէրների խմբակը» իր 12-րդ հերթական գրական երեկոն նւիրեց բանաստեղծ Յովհ. Թումանեանին։ Երեկոյի սկզբում խօսեց «Ջիթենու», Բրիւսովի կատարած դասախօսութիւնների և նրա հասարակական արժէքի մասին մանաւանդ ներկայումս և «Հասկերի» տասնամեակի մասին, իբրև մի խրախուսելի երևոյթի մեր մէջ։ Դրւատեց «Հասկերի» կատարած դերը և յիշատակեցին նրա աչքի ընկնող աշխատակիցները։ Որոշեց շնորհաւորական ուղարկել խմբագրութեան։

Ապա, կարճ ընդմիջութիւնից յետոյ, տեղի ունեցաւ դասախօսութիւն Յովհ. Թումանեանի մասին, որ տևեց երկու ժամ։ Մէջ ընդ մէջ արտասանւեցին սիրելի բանաստեղծի քնարական և ժողովրդական երկերը՝ «Հին օրհնութիւն», «Թուխանի երգը», «Փարւանայից», «Գոլան ու Մուսայր»-ից, «Դէպի անհունն»-ից և այլն։

Դասախօսութիւնից յետոյ բեմ հանւեց «Անուշ» օպերայից վճակահանութեան տեղը համապատասխան դեկորացիայով, որն անցաւ սահուն և հաճելի տպաւորութիւն թողեց։ Ապա տեղի ունեցաւ վիճաբանութիւն և մտքերի փոխանակութիւն, որից յետոյ բոլորը ուրախ տպաւորութեան տակ թողին դպրոցը։

Յետագայ գրական երեկոները նւիրւած կը լինեն Գամառ-Քաթիպային, Աճառեանին, Շիրվանզադէին, Նար-Դոսին և 60-ական թւերի բանաստեղծներին։

Գ.

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Рѣчь»-ին Փարիզից հեռագրում են, որ այնտեղ ստացւած տեղեկութիւնների համաձայն, Իտալիան շուտով պատերազմ կը յայտարարի Գերմանիային։

— Թիւրքերը խաչել են լրտեսութեան համար մեղադրւող երեք արաբների։

— Փարիզի թերթերի ասելով, գերմանացիների արշաւանքը Սալոնիկի դէմ դանդաղում է գլխաւորապէս այն պատճառով, որ անվստահութիւն կայ Ռումինիայի դիրքի վերաբերմամբ։ Աւստրո-գերմանացիները վախենում են իրենց զօրքերը հեռացնել ռումինական սահմանից, իսկ Մակեդոնիայում եղած ուժերը բաւարար չեն։ Այս պատճառով Գերմանիան արտակարգ ուժեր է գործ դնում ապահովելու համար Ռումինիայի չէզոքութիւնը, որն առանձնապէս կարևոր է Բուլղարիայի համար։

— Ռումինական «Նացիոնալ» լրագրի աշխատակիցն այցելել է Ռուսչուկ և ասում է, որ այնտեղ վախենում են ռուսական զօրքերի երևումից։ Քաղաքի վարչութիւնը գտնւում է գերմանական սպաների ձեռքին։ Դանուբի ափի բարձունքներին ամրութիւններ են կառուցում, նմանապէս և ռումինական սահմանների վրայ։

— Լոնդոնից հաղորդում են, որ դաշնակից զօրքերի Գալլիպոլի թերակղզուց հեռանալուց յետոյ թիւրքերը չեն դադարում այդ թերակղզին ամրացնելուց։ Անցակում անգլիացիների թողած գիրքի վրայ թիւրքերը դրել են մի մեծ թնդանօթ, որով իբր թէ կարելի է ռմբակոծել անգլիական յենակէտը Իմբրոս կղզում, որը գտնւում է մօտաւորապէս 30 կիլոմետր հեռաւորութեան վրայ։ Սակայն, առանց այդ սպառնալիքից վախենալու, դաշնակից նաւերը եռանդուն կերպով ռմբակոծում են Գալլիպոլի թերակղզին։

— Բուխարեստից „Бир. Вѣд."-ին հաղորդում են, որ գերմանական աղբիւրից ստացւած տեղեկութիւնների համաձայն դաշնակիցներն անցել են յունական սահմանից։ Ֆրանսիական յառաջապահներն ընդհարում են ունեցել թշնամու հետ Դօյրան կղզու մօտ։ Ուրիշ աղբիւրներից տեղեկութիւններ չկան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 4 փետրւարի

Զփոյմանեցին արդեօք Կարսի ռէալական դպրոցի աշակերտների ծնողները, երբ իրենց զաւակներին տեղափոխեցին Թիֆլիս, կամ եթէ տեղահան արին, մի՞թէ հարկաւոր չէր մտածել յարմար ժամանակին դպրոցը փոխադրելու իր նախկին տեղը։ Նրանք շատ շուտ մոռացան իրենց զաւակներին և դպրոցի խնդիրը։ Անշուշտ, եթէ գէթ մի անգամ նրանք հետաքրքրւէին, թէ ինչպիսի պայմաններում են ապրում իրենց զաւակները, իրենք իբրև ծնողներ ամեն բան կը զոհէին, որ ազատեն իրենց սիրելիներին այն չարչարանքներից, որոնց ծանրութեան տակ երկու տարի տքնացել են նրանք Թիֆլիսում։ Ինչպէս յայտնի է Կարսի ծնողներին, ռէալական դպրոցում կրթւում և ուսանում են շատ չքաւոր աշակերտներ։ Այդ աշակերտները մի կերպ մթնեցնում էին իրենց սև օրերը Կարսում, այս ինչ պէտք է լինի այդ խեղճերի դրութիւնը այս—օտար քաղաքում, Թիֆլիսում։ Բացի թանգութեան և չքաւորութեան հարւածներից, Կարսի աշակերտութիւնը տանջւում է տեղական կլիմայից, ցաւում են նրանց աչքերը և նրանք հիւանդանում են զանազան հիւանդութիւններով (դողէրոցք)։

Կարսի աշակերտութիւնը Թիֆլիսում ապրում է կղզիացած, ծնողներից հեռու։ Թող այս մասին մտածեն ծնողները և հեռացնեն իրենց զաւակներին իրենց ծննդավայրը։

Յակոբ

ՊՈՍՏԱՐԿՂ

ԲԱՇ-ԿԵԱԴԻԿԼԱՐ, Ս. Տէր-Սահակեան.—Ձեր գումար գաղթականների ձեզնից 32 ռուբլի պատով մենք չենք ստացել։

Խմբագիր՝ Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՅՈՅՍ, ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ
— ՆՈՐ ՈՅԺ —
ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՏԱՆՋԱՆՔՆԵՐ

Ջղայնութիւնը, ջղային թուլութիւնը, ընդհանուր թուլութիւնը և սեռական թուլութիւնը առաջանում են միմիայն գլխի և մէջքի անկանոն և թոյլ գործողութիւնից։

Այդ անկանոնութիւնը կարող է լինել ժառանգական, կամ առաջ է գալիս, երբ կեանքը պահանջում է մարդուց մեծ, ծանր աշխատանք՝ նիւթական պակասութիւնների ժամանակ, կամ երբ մարդուն քայքայում են հազարաւոր վշտեր, մտածմունքներ, կարիք և կամ երբ նա հիւանդ է վարակիչ կամ ծանր հիւանդութիւններով, ինչպէս օրինակ սիֆիլիս, տիֆ, թոքախտ, մտաւոր փորձապութիւն և այլն, որոնք ի վերջոյ դարձնում են նեւրաստենիկ։

Նեւրաստենիայի և ջղայնութեան նշանները. 1. առաւօտ տեղից վեր կենալիս զգում էք յոգնածութիւն, աչքերի մթագնութիւն, ընդհանուր մարմնային թուլութիւն, դառնում էք ջղային, բարկացկոտ, ձեր յիշողութիւնը թուլանում է, տանջւում էք անքնութիւնից, սկսում էք միայնակութիւն, զգում էք երբեմն ողնաշարի և մէջքի ցաւ, գլխի պտոյտ, ձեր մտաւոր և ֆիզիքական ուժը և առողջութիւնը կամաց կամաց քայքայւում են, արագ յարժումների ժամանակ սիրտը անկանոն է բաբախում, ախորժակ չունէք և այլն և այլն։

Մարդիկ յաճախ ուշադրութիւն չեն դարձնում այդ երևոյթների վրայ, բայց յետոյ արդէն ուշ է լինում։ Սկզբից և եթ պէտք է բժշկել, ուժեղացնել մարմինը, պէտք է ուղեղի պակասած ֆոսֆորը լրացնել առանց որի ուղեղը և ջղերը չեն գործում։

Ֆոսֆորը աւելացնում է մարդու մէջ աշխատանքի էներգիա, եռանդ, երիտասարդութիւն։

Փարիզի յայտնի բժիշկ Գիէլին երկար աշխատանքից և փորձերից յետոյ աջողել է պատրաստել միակ դեղը, որը պարունակում է իր մէջ մեծ քանակութեամբ ֆոսֆոր. այդ դեղը կոչւում էր Սախմուլոլ, որը վերականգնում է կորցրած երիտասարդութիւնը, առողջութիւնը և ընդհանուր ջղայնութիւնը և թուլութիւնը. արտասահմանի և Ռուսաստանի յայտնի պրոֆեսորները, բժիշկները և հիւանդները ասել են իրենց գովասանքը և շնորհակալութիւնը և այժմ զանազան սանատորիաներում և հիւանդանոցներում բժշկում են հիւանդներին Փարիզի յայտնի բժիշկ Գիէլի հանճարեղ գիւտով՝ Սախմուլոլով… Ահա ինչ են գրում Սախմուլոլի բժշկութեան մասին բժիշկները.

Մեծարգոյ պարոն.

Մի ամսի չափ ուղևորւելով արտասահման՝ իմ հիւանդներին թողնում եմ լի յոյսով, որ նրանց ջղայնութիւնն ամբողջովին կը բժշկի Սախմուլոլը։

Եկատերինոսլաւ, կին-բժիշկ Դեմբովսկայա։

Մեծարգոյ պարոն.

Ձեր ուղարկած մի տուփ Սախմուլոլը գործածեց մի ջղային հիւանդ, որ ունէր սաստիկ մաղասային թաղանթի անչափ զգայնութիւն, գերարտաթորում և սրտի անկախ բաբախումն։

Իսկական Սախմուլոլը պատրաստւում է Ֆրանսիայում (Փարիզում), ամեն մի արկղը ունի գործարանի դրոշմը՝ Institut «D-r Calvet Paris». Մի տուփը բաւական է, որ դուք զգաք ձեր հրաշալի գործողութիւնը և դուք կը ստանաք ձեր ուզած եռանդը և առողջութիւնը. դեղերի հետ ուղարկւում է բոլոր հրապարակ. և Ռուսաստանի պրոֆեսորների, բժիշկների, հիւանդների գովասանքները և շնորհակալական նամակները։

Պատւէրները, փողը և նամակները ուղարկել 1) Тифлисское отдѣленіе Института доктора Кальве, Тифлисъ, Эриванск. площ. Пушкинская 3, верхній этажъ отд. 53 (Խնդրեմ հասցէն գրել լրիւ, ինչպէս որ ասւած է)։ Մէկ տուփը արժէ 7 ռուբ., ճանապարհածախսով և վերադիր վճարով 50 կոպ. աւելի արժէ։ Ով ուղարկի 7 ռ. փողը առաջուց լինի, ճանապարհածախս չի վճարում, իսկ 4 տուփը արժէ 25 ռ.։

Վերադիր վճարով ուղարկւում է միայն 2 ռ. 10 կ. կանխավճար ստանալուց յետոյ։

885 0—4

ՓԵՏՐՒԱՐԻ 4-ԻՆ

Երևանեան հրապարակում նախկին Իսրայէլեանի կանցէլեարի առաջ կորցրել եմ իմ ԲՈԱՆ—БОА, որը սևունսի մազից է, մոխրագոյն աստառով։ Գտնողը կամ նրա տեղը ցոյց տուողը կը ստանայ 50 ռ. վարձատրութիւն, ինձ նա թանգ արժէ, որովհետև նոյն կտորից ունիմ մուֆտա։

Հասցէս՝ Бебутовская, 13, кв. Арзуманяна.

137 2—1

ՁԻԼԲԵՐՇԱՑ-ՇԱՊԵԼՆԻԿՈՎԱՅԻ

Լերմոնտովսկայա փողոց, № 7. Բժ-Մանդի մօտ, Վորոնցովի արձանի մօտ։ Ընդունում է մասնագէտ բժիշկները, առաւ. ժ. 8-ից— երեկ. 8 ժամը։ Կարելի է բժշկել բոլոր ցաւոտ ատամներ բոլ-մարմնով և առանց ցաւի, թմրեցուցիչ դեղերի ներգործութեամբ։

Ատամնաբուժարանն ունի արհեստանոց, որտեղ պատրաստւում են պատւէրներ ամեն տեսակի արհեստական ատամ. համար. պատւէրները կատարւում են շուտ։ Արհեստական ատամները սկսած 1 ռ. 50 կոպէկից և վեր։

25—21

Նորին Ս. Օծութիւն

Տէր Վեհափառ Հայրապետի կարգադրութեամբ Գէորգեան Հոգևոր Ճեմարանի Վարչութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն Ճեմարանի աշակերտների ուսանողների, որ ներկայ ուսումնական տարում, համաձայն բժշկական տեղեկագրի եզրակացութեան, Ճեմարանում դպրոցական պարապմունքներ են լինելու Վաղարշապատում և շրջակայքում ԲԾԱՒՈՐ ՏԻՖԻ խիստ ծաւալման և գարնանը նորանոր սուր վարակիչ հիւանդութիւններ առաջանալու հնարաւորութեան պատճառներով։

892 2—2 Վարչութիւն Ճեմարանի

ГЕМОРРОЙ
ЗАПОРЪ
КАТАРРЪ ЖЕЛУДКА
ИЗЛѢЧИВАЕТЪ РАДИКАЛЬНО
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО
Пилюли „КАТАГЕМО"
М. ДЕЛАМУРЕ.
ПРОДАЖА ВЪ ЛУЧШИХЪ АПТЕКАХЪ И ВЪ АПТЕКАРСКИХЪ СКЛАДАХЪ.
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ СКЛАДЪ ДЛЯ ВСЕГО КАВКАЗА
ЛАБОРАТОРІЯ М. ДЕЛАМУРЕ ТИФЛИСЪ
ЭРИВАНСКАЯ ПЛ. ПУШКИНСКАЯ 3,
ВЕРХНІЙ ЭТАЖЪ.

802 40—31

Փնտռւում է Ախալքալաքի շրջանի Կարմռաշէն գիւղացի Միսակ Փիլիպոսեանը (13 տարեկան)։ Լսել եմ, որ Եկմալա գիւղացի Բարսեղի ընտանիքի հետ գաղթել էր Կովկաս, սակայն սրանց էլ ուր լինելը դժբաղդաբար չգիտեմ։ Խնդրում եմ բոլոր նրանց, ովքեր որ գիտեն Միսակի ուր լինելը՝ յայտնեն ինձ, որպէս նրա հօրեղբօրը. հասցէս՝ Батумъ. Скобелевская ул. № 5, Гаспару Пулпулянъ.

124 3—3

Կը փնտռւի Վանի, Հայոց-Ձոր գաւառի, Անգղ գիւղացի Թագուհի Եղիազարեան, որ յուլիսեան մեծ գաղթին Կովկաս է գաղթած և սակայն ուր ըլլալը յայտնի չէ, կը խնդրի բոլոր բարեկամներից և ծանօթներից, որոնք գիտեն յիշեալին ուր ըլլալը, բարի ըլլան իմացնել իր ամուսին Խաչատուր Պասուրեանին հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Шемахинская ул. № 14, Николаю Егiазарянy.

126 7—3

Կը փնտռւի Մանազկերտցի Անդրանիկ Գաւուշեանի աղջիկը՝ տարեկան Երանուհին, բարձրահասակ թուխ աչքերով, մազերը խուճուճ, որ Մանազկերտի նահանջի ժամանակ հիւանդ ըլլալով, մնացած է հոն. ով գիտցողներից կը խնդրի յայտնել Վարդայրին։ Кизляръ, Т/об. ветису Іоаннисяну, յանձնել տ. Վաղանուշին։

121 4—2

Վանի մեծ գաղթին, Թիֆլիսի և դոն գաւառի Ս. Խաչ գիւղացի, եղբայրս Նշան, կինը Ոսկօ, ամուսինս Կարպօ, քոյրերս Աղասօ, Ասմօ, նաև Կարկառ գաւառի Եղգիս գիւղացի Ալեքսանդրեան Արշակ եղբայրը Ալեքսանդրի, իրենց մայր Սուլթան, կորած են։ Կը խնդրեմ անոնց մասին տեղեկութիւն ունեցողներին բարի լինին յայտնել ինձ հետևեալ հասցէով. Макѣевка, О. В. Араму Аматуняну.

130 3—3 Սիմոն Ծակոբեան

Գեղարուեստ

ԳՐԱԿԱՆ-ԱՐՒԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ-ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՀԱՆԴԷՍ

Խմբագրութեամբ Գարեգին Լեւոնեանի

Թիֆլիսում

Խմբագրութիւնը խնդրում է իր մշտական աշխատակիցներին ուղարկել իրենց նիւթերը մինչև ներկայ փետրւարի վերջը։ Մարտի 1-ից տպագրութեան է յանձնւի VI-րդ գիրքը ստւար ծաւալով։

Որոշւած է I-ին գիրքը (սպառւած) և V-րդ գիրքը (տպագրւած Վենետիկում) Թիֆլիսում լոյս ընծայել երկրորդ անփոփոխ տպագրութեամբ։

Մեր այն բաժանորդները, որոնք վճարել են Թիֆլիսում 10 ռ. և օտար տեղերից 12 ռ., ստանալու են նաև V-րդ և VI-րդ գրքերը։

Նոր բաժանորդները V և VI գրքերի համար վճարելու են ռ. Թիֆլիսից դուրս 6 ռ., իսկ ամբողջ շարքը (I—VI) ձեռք բերել ցանկացողները վճարելու են Թիֆլիսում 12 և օտար տեղերից 14 ռ.։

Թիֆլիսում բաժանորդ են գրւում «Հորիզոնի» և «Մշակի» գրասենեակներում։ Օտար տեղերից՝ Тифлисъ, Редакція «Гехарвестъ».

128 3—2

ԲԱՑՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1916 ԹՒԻ ՀԱՄԱՐ

III տարի „ԱՐԵՒ" III տարի

ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ և ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակւի աշխատակիցների նոյն կազմով և նոյն ուղղութեամբ։

ԲԱԺՆԵԳԻՆՆ Է

Ռուսաստանի համար		Ամերիկա	
Տարեկան	8 ռ. —	Տարեկան	5 դոլ.
Կէս տարւան	4 ռ. 50 կ.	Կէս տարւան	3 »
Ամսական	1 ռ. —		
Պարսկաստան		Ֆրանսիա	
Տարեկան	10 ռ. —	Տարեկան	25 ֆր.
Կէս տարւան	6 ռ. —	Կէս տարւան	15 ֆր.

ԱԶԱՏ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել 40 կ. (մարկաներով) և հին հասցէն. Հասցէն՝ Баку, Больш.-Морская, № 30, Редакція газ. „АРЕВЪ", արտասահմանից՝ Bakou, Rédaction «AREV»։ Հեռախօս № 37.04.

ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ ԳԻՒՏԸ

Վերադարձրեց նրան իր ուժերը, կայտառութիւնը և պտղաբերութիւնը, երբ բժշկական զանազան միջոցները և ոչ մի դեղ չօգնեցին։

Տարիներ շարունակ, ասում էր պրոֆ. Ժակ-Լերու-Սինօ, կրում էի հոգեկան տանջանքներ. ես ամաչում էի ուղիղ նայել մարդկանց երեսին, թոյլ, հիւծւած, կենսական ուժերս ու սեռական եռանդը վերադարձնելու յոյսս կորած, ես չէի կարողանում առողջ տղամարդուն վայել դերը պահել հասարակութեան մէջ. ես սկսեցի ճանապարհորդել մի երկրից միւսը, խորհրդակցել յայտնի բժիշկների հետ և փորձել ամեն տեսակ բժշկական միջոցներ, բայց վերջ ի վերջոյ զգացի, որ քայքայւում եմ հոգեպէս, ֆիզիքապէս ու բարոյապէս և սարսափում էի անձնասպանութեան կամ դժնդակ մասին մտածելով. Բարեբախտաբար ինձ յաջողւեց գնալ Փարիզ, ուր իմ մի բարեկամը բժշկւել էր ջղայնութիւնից. նա խորհուրդ տւեց ընդունել ֆոսֆոր, այսինքն դոկտ. Գիէլի Սախմուլոլը. Զայրացած ես չհաւատացի, բայց որովհետև նա ընդունում էր և գրանով կրկին վերադարձրեց իր առողջութիւնը, ուստի ես էլ որոշեցի փորձել. Նա վերադարձրեց իմ նախկին կայտառութիւնը և ջղային ուժը. Ներմուծեց արեան մէջ նոր կեանք և իմ մարմնի բոլոր օրգաններին աւելի եռանդ և երիտասարդական ուժ. [illegible] Այդ բոլորը ինձ յաջողւեց [illegible] Գիէլի ֆոսֆորն է, այսինքն Սախմուլոլը, որը պէտք է թոյլ ջղային, ընկճւած ու սեռական եռանդը կորցրած հազարաւոր տղամարդկանց ու կանանց արտերը լցնէ ուրախութեամբ։

Իսկ ներկայումս այդ դեղով ես բժշկում եմ, որ փառաւոր հետևանքն է տալիս բոլոր հանգամանքներում. կլինիկա ջղային և ներքին հիւանդութիւնների

Դոկտ. Ժակ Լերու-Սինօ

Իսկական Սախմուլոլը պատրաստւում է Ֆրանսիայում (Փարիզում), ամեն մի արկղը ունի գործարանի դրոշմը. «Institut D-r Calvet Paris». Մի տուփը բաւական է, որ դուք զգաք ձեր հրաշալի գործողութիւնը և դուք կը ստանաք ձեր ուզած եռանդը և առողջութիւնը. դեղերի հետ ուղարկւում է բոլոր հրապարակ. և Ռուսաստանի պրոֆեսորների, բժիշկների, հիւանդների գովասանքները և շնորհակալական նամակները։

Պատւէրները, փողը և նամակները ուղարկել միմիայն **Институтъ Д-ра Кальве, Тифлисъ, Эриванская площ., Пушкинская 3, отд. I верхній этажъ д. Кредитнаго О-ва** (Խնդրեմ հասցէն գրել լրիւ, ինչպէս որ ասւած է)։ Մէկ տուփը արժէ 7 ռուբ., ճանապարհածախսով և վերադիր վճարով 50 կոպ. աւելի արժէ, Ով ուղարկի 7 ռուբլի փողը առաջուց լինի, ճանապարհածախս չի վճարում։

701 0—28

Հրատարակութիւն «Հոյս» Ընկերութեան։ Дозв. воен. цнз. Типографія „МАМУЛЪ", Лорисъ-Меликовская ул., д. 22.

digitised by A.R.A.R.@